ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 9 november 2013

REIZEN
Medellín meest innovatieve stad ter wereld 3

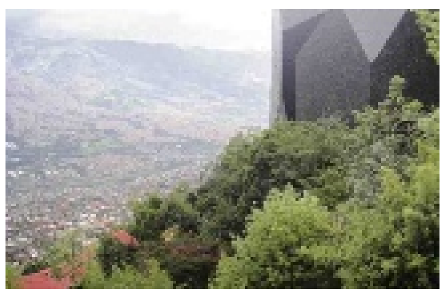

INTERVIEW
'Steunpilaar voor de burger' 5

LITERATUUR
Derde boek van Eric de Brabander 7

Emile Keuter: Matige infrastructuur naar om te zien

Neuroloog brengt vakantie door in Sehos

Hij behandelde in een maand tijd 200 patiënten op de afdeling neurologie waardoor de wachtlijst van maanden naar weken ging. De naam is Emile Keuter (53), neuroloog te Meppel, die zijn vakantie doorbracht in het Sehos, het St. Elisabeth Hospitaal. Hij is vol lof over de manier waarop hier gewerkt wordt en denkt erover om voorgoed of althans voor langere tijd hierheen te komen.

Neuroloog Emile Keuter (rechts) viel een maand in en zou eventueel wel langer op Curaçao willen werken.

Tekst: Theo Dol Foto: Ken Wong

Keuter was al eerder op Curaçao, namelijk van 1987 tot en met 1990, als arts-assistent neurologie en psychiatrie. Hij is inmiddels een ervaren neuroloog bij het Diaconessenhuis in Meppel en in Nederland niet onbekend vanwege zijn columns in het gerenommeerde artsenblad Medisch Contact.

Hij heeft ook een column gewijd aan zijn verblijf hier waaruit dit citaat: "Ik neem een maandje waar als neuroloog op Curaçao. Wat een verademing. Even weg van de snelheid en de zakelijkheid van de Nederlandse gezondheidszorg. Mensen bedanken me voor de aandacht die ik aan ze geef. Het personeel in het ziekenhuis heeft respect voor mijn werklust en mijn inzet. Nogal wiedes. Ik hoef maar een maand zo hard te werken. Ik heb zelf respect voor mijn collega's hier die dit werk jaar in jaar uit doen. Het is echt zo dat tropenjaren dubbel tellen."
Keuter had vijf weken vakantie en besloot om een maand naar Curaçao te gaan, niet als toerist maar als neuroloog. "Ik kan nu eenmaal niet zonder werk en ik wilde heel graag hierheen om te kijken hoe het is, na 23 jaar. Er is niet veel veranderd. Net als in Nederland heb je ook hier een kleine groep specialisten die zich inzet voor zaken als kwaliteitsbeleid en een groepje dat meelift met de A-selectie zoals ik ze noem. De infrastructuur is matig. Het gebouw is helemaal niet onderhouden. Dat is naar om te zien."

'Locatie ziekenhuis niet van belang'
Van nieuwbouw vindt Keuter dat de locatie niet van belang is. "Tegenwoordig bouw je een ziekenhuis om de ict-infrastructuur heen. Er is hier een heel goede afdeling automatisering met heel gemotiveerde mensen en een goed functionerend netwerk. Tegenwoordig borg je de kwaliteit met het ict-systeem. Je maakt protocollen en die leg je vast via ict. Je moet zorgen dat de informatie helemaal digitaal verloopt zodat iedereen daar toegang toe heeft. Zo verhoog je kwaliteit en veiligheid. Zo werken we tegenwoordig. Daarvoor ligt hier een heel goede basis. Er moet nog wel wat ingevuld en uitgewerkt worden. Dus terwijl je wacht op het nieuwe ziekenhuis kan je de infrastructuur via ict al vorm geven."

Hoe is het met de afdeling Neurologie, vergeleken met 23 jaar geleden?
Keuter: "Toen hadden we vier neurologen en vier arts-assistenten. Nu hebben we twee neurologen en twee arts-assistenten. Toch hebben we in een maand tijd veel kunnen doen aan het inkorten van de wachtlijsten. De wachttijd is teruggegaan van maanden naar weken. Dat gaat de aanvaardbare kant op. Ik heb de indruk dat de beleidsbepalers denkn dat, als je maar genoeg mensen binnenhaalt, het probleem is opgelost. Maar zo werkt het niet. Je moet de juiste kwaliteit binnenhalen. Mijn idee is dat we intensiever moeten samenwerken met Nederland. Vergeet niet dat Nederland behoort tot de landen met de beste gezondheidszorg ter wereld. Amerikanen oriënteren zich op het Nederlandse systeem om na te gaan hoe dat kan."

Hoeveel neurologen hoort een land met ruim 150.000 inwoners te hebben?
Keuter: "Vier. Als je aangesloten bent bij de Naskho (Nederlands Antilliaanse Stichting voor Hoger Klinisch Onderwijs) heb je een win-win-situatie. Neurologen werken snel, arts-assistenten werken langzaam. Dat moet ook, als je leert moet je langzaam werken. Zo heb je een goede combinatie van efficiëntie van de kant van de neuroloog en het leerproces van de assistent. Daar heeft de patiënt heel veel baat bij."

Hoeveel mensen kan je behandelen in een maand tijd?
Keuter denkt lang na. "Ik heb in die maand tijd naar schatting tweehonderd nieuwe patiënten gezien, niet allemaal even ernstig natuurlijk. Er zijn ook routinematige zaken bij. Ik probeer ook bij te dragen aan het maken van protocollen. Maar mijn taak is om zoveel mogelijk nieuwe patiënten te zien. Zo kon een van de neurologen twee weken met vakantie. Ik ben heel ervaren en kan heel efficiënt werken. In Nederlandse stijl. De medewerking van de radiologen is uitstekend. Als ik nu een MRI (soort scan) nodig heb, krijg ik een MRI. Het potentieel van de medische staf is gigantisch. Er wordt hier gewerkt net als in Nederland. Sommige mensen, bestuurders, snappen niet wat ze hier in huis hebben. Het gaat al gauw over geld en gebouwen. Maar daar gaat het niet om. Ons werk is hersenwerk. Er wordt gedacht dat een chirurg iemand is die met zijn handen werkt. Dat is niet waar, een chirurg werkt met zijn hoofd. Een goede arts denkt na. Dat is waarvoor we worden betaald. Dat potentieel hier en die kwaliteit is me enorm opgevallen."
Keuter haalt omstandig een anekdote aan waaruit blijkt dat het ook anders kan. Op zijn ronde langs de patiënten ziet hij een broodmagere man die sondevoeding krijgt. Weet iemand hoeveel hij weegt? Niemand. De man is halfzijdig verlamd en kan niet op een weegschaal staan. Is er een weegstoel? Op een andere afdeling, onder het stof, maar die doet het niet. Hij blijkt op slot te staan en werkt wel. Het gewicht blijkt 46 kilo te zijn. "En dat voor een volwassen man. In elk ziekenhuis heb je mensen nodig die net iets verder gaan. Er zijn ook mensen die gemotiveerd zijn en goed opgeleid. In de verpleging vind je pareltjes."

Welke rol speelt taal bij neurologie?
Keuter: "Taal is in ons vak heel belangrijk. Als twee hersenen willen communiceren moet je de taal spreken. Ik kan Papiaments heel redelijk. Ik heb vroeger les gehad van Mario Kleinmoedig, een heel goede leraar. Ik heb toen ook bij de Caprileskliniek gewerkt en daar ging het werkoverleg in het Papiaments. Dan gaat het heel hard, ik heb het vlot leren spreken. In de afgelopen 23 jaar sprak ik af en toe Papiaments met Curaçaose vrienden. Dus ik houd het bij. Ik ben wel veel woorden vergeten. Tijdens het spreekuur heb ik een dikshonario bij de hand. Ik krijg complimenten over mijn Papiaments."

Komt Keuter in de toekomst vaker naar Curacao?
"Ik heb natuurlijk ook mijn verantwoordelijkheden in Nederland. Ik zit in een vakgroep van zes neurologen waarvan ik de oudste ben en waarvan de jongste vijftien jaar jonger is dan ik. We maken echt een punt van ons kwaliteitsbeleid. Aan de ene kant voel ik een enorme verantwoordelijkheid voor het werk in Nederland. Aan de andere kant voel ik hier een enorme uitdaging. Ik ben iemand die niet zonder werk kan. Daarom ben ik hier ook niet als toerist. Ik heb dit weekend vrij, maar zit dan wel over het werk na te denken. Ik heb vroeger kanker gehad. Ik was toen veertig, had nog jonge kinderen. Heel erg allemaal. Maar ik ben daarvan genezen. Ik heb toen tegen mezelf gezegd dat ik alleen nog maar zou doen wat ik leuk vond. Wat ik leuk vind behalve sport is gewoon mijn werk en bezig zijn met onbegrepen lichamelijke klachten (zie kader). Dat gaat over de manier waarop sociale invloeden inwerken op de hersenen en hoe je ziektes beleeft in je hersenen op basis van de sociale omgeving waarin je functioneert. Onze hersenen zijn een hele mooie machine die werkt op wat er binnenkomt via je omgeving. Dus je wordt wie je bent doordat je signalen oppakt uit de omgeving. Daarom vind ik het aardig om te schrijven voor Medisch Contact omdat het blad heel nadrukkelijk de connectie legt tussen onze sociale structuren en de geneeskunde.

"Je kan je afvagen: Heeft een mierenhoop of een wespennest een ziel? Zijn die individuen ook in een groter verband met elkaar verbonden? Hebben we een verantwoordelijkheid voor ons groter sociaal verband? Het is aardig om te zien hoe sociale verbanden in Azië superieur zijn aan het individu en ook hier zie je dat sociale verbanden sterk zijn terwijl de westerse wereld veel individualistischer is. Daar zie ik wel een groot belang. Aan de andere kant zijn wij natuurlijk wel ons brein. Maar als je morgen een dwarslaesie krijgt ben je wel een andere persoon geworden. Het lichaam staat in onze hersenen gerepresenteerd. Als je andere kleren aantrekt verandert die representatie."

Nogmaals: komt Keuter nog eens naar Curaçao?
Hij denkt lang na. "Tot nu toe heeft niemand me gevraagd om langer te komen. Dat soort processen heeft tijd nodig. Ik reageer nogal primair dus ik moet even de tijd nemen. Ik heb mijn werk, mijn gezin, ik ben een boek aan het schrijven, ik ben columnist, ik zit in een groot aantal werkgroepen die ik niet zomaar kan loslaten. Ik moet wel zeggen, dit werk hier heeft me wel gegrepen. Er is hier heel veel potentieel en er valt ook veel te doen. Het is leuk om te helpen bouwen."
Keuter is in elk geval bereid om erover na te denken.

Hij vliegt naar Nederland terug op een vrijdag en maandag heeft hij een spreekuur vol mensen uit Meppel en omgeving.

Somatisch Onvoldoende verklaarde Lichamelijke Klachten (SOLK)

In Medisch Contact van april schrijft Emile Keuter een column over Somatisch Onvoldoende verklaarde Lichamelijke Klachten (SOLK) waaruit dit citaat:
"Huisartsen zien veel patiënten van wie ze de klachten niet goed kunnen verklaren. En voor onverklaarde klachten is er geen vergoeding. Om daar verandering in te brengen zouden we eens moeten beginnen met het erkennen van deze ziektebeelden.
"Als definitie geldt: 'Van Somatisch Onvoldoende verklaarde Lichamelijke Klachten (SOLK) spreken we bij lichamelijke klachten die langer dan enkele weken duren en waarbij bij adequaat medisch onderzoek geen somatische aandoening wordt gevonden die de klacht voldoende verklaart'.
"Uit een onderzoek in Nederland blijkt het volgende. Het hebben van lichamelijke klachten hoort bij het normale leven, in die zin dat 85 à 95 procent van de algemene bevolking in enquêtes aangeeft de afgelopen twee weken minstens een lichamelijke klacht te hebben gehad, een op de drie mensen geeft aan voortdurend moe te zijn. Of mensen met hun lichamelijke klacht naar een dokter gaan, blijkt sterker samen te hangen met de betekenis die de klacht voor hen heeft en de ideeën die zij over hun klacht hebben dan met de ernst van hun klacht. Als mensen wel een arts bezoeken, vindt deze lang niet altijd een ziekte als oorzaak. Bij de huisarts blijft 30 à 50 procent van de lichamelijke klachten medisch onverklaard. Ook bij de neuroloog, reumatoloog, longarts, gastro-enteroloog, cardioloog, tandarts en gynaecoloog en internist liggen deze percentages hoog, tussen de 40 en 60 procent. De meeste klachten gaan over in de loop van enkele weken. Artsen kunnen hieraan bijdragen door een positieve uitleg, geruststelling en een prognose te geven."

ÑAPA 2013
Nr. 43

INHOUD

Neuroloog brengt vakantie door in Sehos 1

Over de brug 2

Medellín meest innovatieve stad ter wereld 3

Gezondheid 4

Instituut Ombudsman 5

Cultuur 6

Literatuur 7

Varia
Puzzels 8

Eten & drinken 9

Business
Columns 10

Naomi Janzen 11

Business
Rubrieken 12

Colofon

BLADMANAGER
Linda van Eekeres

EINDREDACTEUR
Hans Vaders

ADVERTENTIES
Marloes Tak

VORMGEVING
Wendela Ataliede
Linda van Eekeres
Sarah Kuiper
Oscar Vanegas

Aan deze Ñapa werkten mee:
Misha Bremer
Marius Bremmer
Monique Casimiri
Theo Dol
Verele Ghering
Hans de Haan
Erik van Kampen
Brede Kristensen
Shakti-Aroena Lakhi
Judice Ledeboer
Liesbeth Mantel
Roxanne Martha
Islelly 'Tilly' Pikerie
Jan de Ruijter
Victorine Stille
Bertine Vermeer
May Voges
Mineke de Vries
Miriam de Windt
Ken Wong

Ñapa is een publicatie van:
Uitgeverij Amigoe NV
Scherpenheuvel z/n
Curaçao
Tips voor de redactie?
Bel 736-9050
Email napa@amigoe.com
Adverteren?
Bel Marloes Tak
736-9050 / 516-7377
advertentienapa@amigoe.com

Uitgelicht

Over de brug

Het zal vele mensen niet ontgaan zijn: er wordt sinds 26 oktober gewerkt aan de Julianabrug. Het verkeer uit beide richtingen moet daarom tijdelijk aan dezelfde kant de brug over. Er is begonnen met de rijbanen waar het verkeer vanuit Punda richting Otrobanda over rijdt, omdat die kant meer te verduren heeft van de noordoostpassaat. Het is de bedoeling dat er tot 29 november wordt doorgewerkt, ook 's avonds. De tweede fase van de werkzaamheden vindt in maart en april volgend jaar plaats.

Foto's: Ken Wong

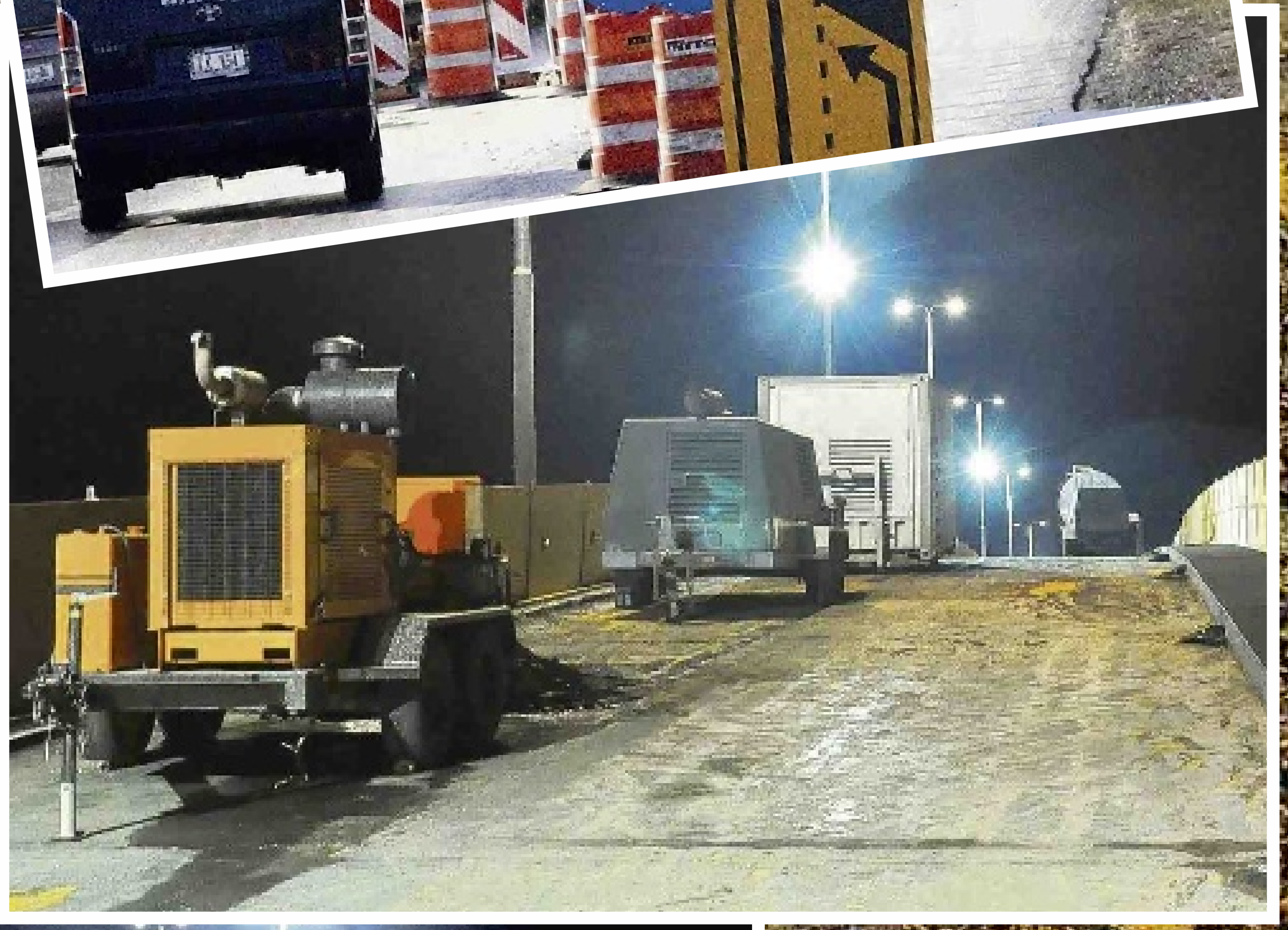

Foto van de week

Het lijkt wel een abstract kunstwerk met verschillende tinten blauw, maar als je goed kijkt is dit schilderachtige tafereel een foto van een cruiseschip in zwaar weer. Zo zag B. van Gugten vorige week het gevaarte voor de Curaçaose kust langsvaren.

Heeft u een mooie foto? Stuur hem dan naar napa@amigoe.com

Thuis

'Op zijn smalst'

Monique Casimiri

Nederland op zijn smalst. Het is al geen groot land, maar ze maken zichzelf zo mogelijk nog kleiner. Dat je hier niet met drank op achter het stuur moet zitten, dat weten we inmiddels wel. Dat de gemiddelde Antilliaan daar wat langer aan heeft moeten wennen, dat is zo. Maar dat je hier ook niet dronken op de fiets mag zitten was wel een tegenvaller. Dan ga je eindelijk een keer fietsen, denk je verstandig te zijn, dus niet met de auto naar de kroeg, maar met de fiets, word je er voor afgestraft. Het kan echter nog erger. Dronken over straat lopen mag ook niet. Ook daar kan je een bekeuring voor krijgen. Nu had ik de oplossing, dronken in het café zitten en wachten tot de ergste dronk eraf is, maar dat mag dus ook niet meer. Je mag niet meer dronken zijn in het café. In ieder geval niet meer in Amsterdam. Dus, je mag wel een drankje drinken, maar je mag er niet meer dan een paar en je mag dan eigenlijk ook niet zelfstandig naar huis. Niet met de auto, niet fietsend, niet lopend en je mag ook niet blijven zitten waar je bent.

Dan houden we gewoon een feestje thuis, dat scheelt weer die bekeuring. Drank in huis, muziekje erbij, barbecue aan. Maar ook daar gaat het mis. Drankje in huis mag, mits deze is gekocht door iemand van boven de achttien. Legitimatie verplicht. Muziekje mag, mits hij niet te hard staat, de buren klagen al gauw en als de politie twee keer aan je deur heeft gestaan loop je het risico dat ze je apparatuur in beslag nemen of dat je een bekeuring krijgt. En dan die barbecue nog. Dat lijkt mij toch geen probleem. Maar dat is het wel als je in een bepaalde wijk in Zwolle woont. Daar mag sinds deze zomer niet zomaar gebarbecued worden. Daar heb je toestemming voor nodig, die je kunt aanvragen bij de gemeente.

Uit frustratie laat ik de hond nog een extra rondje uit. Met plastic zakjes bij de hand, want elke drol die de hond laat buiten, dien ik ter plekke op te ruimen, mee te nemen en thuis weg te gooien, want als ik het weggooi in een openbare prullenbak, dan krijg ik daar weer een bekeuring voor. Nu willen ze ook dat paardrijders de paardenpoep opscheppen als deze die heeft laten vallen. Dus afstappen maar, grote zak bij je hebben, poep scheppen en het paard als lastdier weer in gebruik nemen om de poep te vervoeren.

Ik denk dat ik nog maar een borrel neem, en de volgende keer dronken mijn hond uitlaat, terwijl ik een sateetje in de hand bij me heb om te snacken. Maar wellicht heb ik een regel gemist, en mag je niet meer eten op straat?

Nederland, betuttelland, ik houd mijn onderdanen klein land. Geef ons a.u.b. wat ruimte. Laat ons zelf nadenken. Heb eens vertrouwen in de mens en geef niet toe aan die paar die meteen klagen over alles wat net even afwijkt van de norm.

Medellín meest innovatieve stad ter wereld

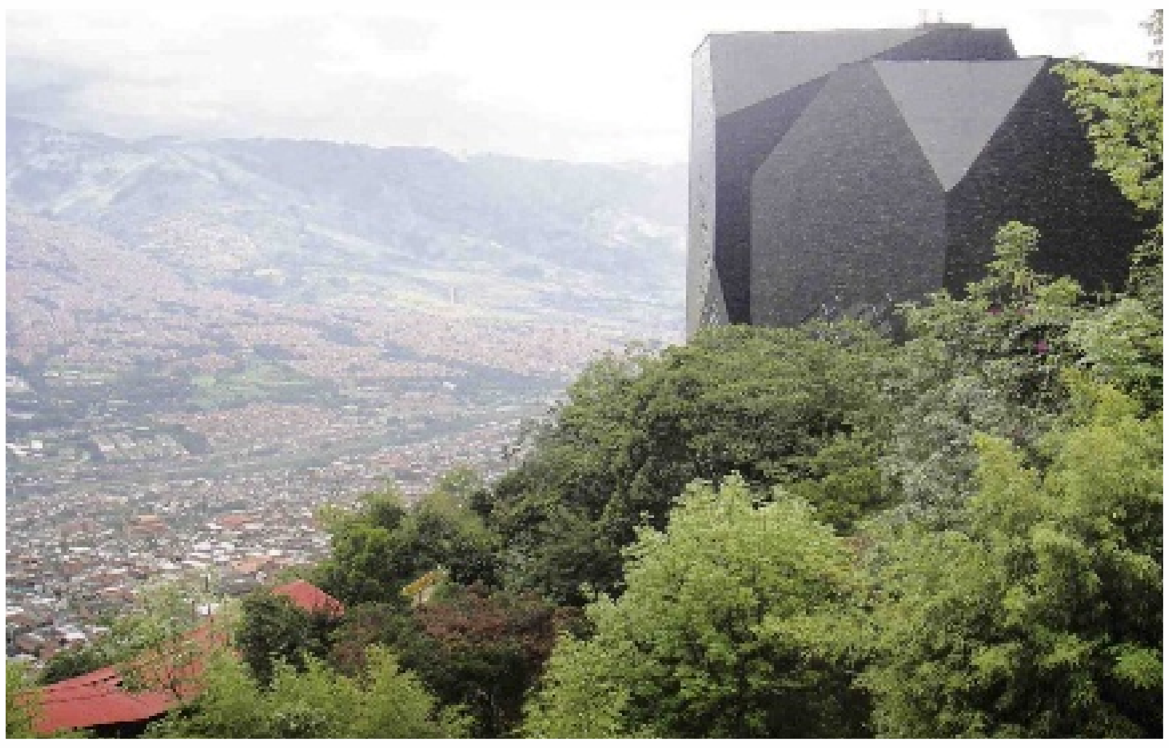

Een kabelbaan die arme buitenwijken met het stadscentrum beneden in het dal verbindt. Roltrappen in sloppenwijken op plekken waar de klim erg steil is. Opkomend medisch toerisme en gratis bibliotheken overal. Dit zijn enkele redenen waarom het Colombiaanse Medellín eerder dit jaar werd uitgeroepen tot meest innovatieve stad ter wereld.

Tekst en foto's: Liesbeth Mantel

Dit was weliswaar via een internetpoll, maar een jury had Medellín daaraan voorafgaand samen met Tel Aviv en New York in de top drie gezet. De poll was georganiseerd door het Urban Landscape Institute (ULI) in samenwerking met de Wall Street Journal en Citigroup.

En er is meer, Medellín liet in september weten ernaar te streven om in 2021 de technologische en innovatieve hoofdstad van Latijns-Amerika te worden onder het motto 'Medellínovation'. In dat kader wordt er op dit moment tevens een innovatiefestival georganiseerd. Het ziet er dus naar uit dat het imago van drugshoofdstad van de wereld, en gevaarlijkste stad van Zuid-Amerika voorgoed verleden tijd is. Reden genoeg dus om een kijkje te nemen in deze zich snel ontwikkelende stad in het departement Antioquia, Colombia.

Escobar

"Vanuit hier kunnen onze cliënten kijken naar de heuvel waar 'La Catédral' oftewel 'Hotel Escobar' stond", vertelt de tandarts van Clinica Odontologia Calle Doce in een splinternieuwe privépraktijk op een van de hogere etages in het centrum van de stad. Ik spreek hem in het kader van een conferentie over medisch toerisme, een van de aspecten waardoor Medellín als innovatieve stad wordt gekenmerkt. De belangrijkste groep buitenlandse medische toeristen komt uit Curaçao en Bonaire.

La Catédral was de privégevangenis van een van de meest legendarische drugsbaronnen aller tijden, Pablo Escobar, die het 'Medellín-kartel' bestierde en de stad in zijn greep had. Escobar had die gevangenis helemaal naar zijn eigen smaak laten inrichten, met een voetbalveld, een bar, een jacuzzi en een waterval. Hij had een afspraak gemaakt met de Colombiaanse regering om er maximaal vijf jaar uit te zitten. Hij zou zich overgeven en stoppen met zijn criminele activiteiten, als zij hem niet zouden uitleveren aan de Verenigde Staten, waar hij gezocht werd. Uiteindelijk zou hij na meer dan een jaar uit zijn luxegevangenis ontsnappen. In december 1993 werd Escobar doodgeschoten bij zijn arrestatie. Nu, 20 jaar later, kijk je vanuit de tandartspraktijk uit over een woud aan moderne wolkenkrabbers. Cliënten uit alle hoeken van Latijns-Amerika en het Caribisch gebied komen naar de praktijk, samen met een heleboel andere klinieken onderdeel van 'Medellín Health City'.

Eind jaren 80, toen het drugskartel van Escobar nog hoogtij vierde, werden er in Medellín gemiddeld 4000 moorden per jaar gepleegd. De wijk Santo Domingo, tegen de berghellingen geplakt, was lange tijd een van de gevaarlijkste wijken van de stad, en zelfs van Latijns-Amerika. Maar in 2004 werd in het kader van het 'Proyecto Urbano Integral' de kabelbaan geopend waarmee de binnenstad gemakkelijker te bereiken werd voor de bewoners van deze hooggelegen arme wijk. En er werd meer aangelegd zoals sportveldjes en buurtcentra werden gebouwd. Als klap op de vuurpijl verrees er een enorme, onder moderne architectuur gebouwde bibliotheek, de Biblioteca España. Bekostigd met door Spanje gedoneerd geld en geopend door het Spaanse koninklijke paar.

Kabelbaan

Bij het splinternieuwe Parque de los Deseos, dat is aangelegd met het stichtende idee om recreatie en educatie met elkaar te verbinden, nemen we onder leiding van gids Veronica de metro naar het kabelbaanstation. Het park omvat onder meer een paar speelfonteinen, een theater, een replica van een astronomisch observatorium en een openluchtbioscoop. Ook is er in de buurt een botanische tuin. Het 18 jaar geleden aangelegde metronetwerk in Medellín is het enige in heel Colombia. Een metrokaartje kost een gulden. We rijden naar Acevedo, het benedenstation van kabelbaan K richting Santo Domingo. Vandaar is het alsof je een skigondel neemt. In de stromende regen komen we na twee tussenstops aan bij het hoogste station. Het is mogelijk om nog een andere kabelbaan naar het hoger gelegen natuurgebied, het Arvi Park, te nemen. Dat is lijn L, meer gericht op toeristen, maar ook onderdeel van een sociaal project om natuur 'dichter bij de mensen' te brengen.

Veronica vertelt dat de kabelbaan structurele veranderingen heeft gebracht voor de bewoners van Santo Domingo. "De mensen doen er nu nog maar een minuut of twintig over om in de benedenstad te komen waar ze werken. Voorheen moesten ze lopen of met een minibus die er al gauw meer dan een uur over deed." Die busjes rijden nog steeds, en vanuit onze gondel zien we ze door de kronkelige straatjes in de propvol gebouwde wijk beneden ons kruipen. Elders in de stad, in de wijk Comuna 13, hebben bewoners een gigantische roltrap in de open lucht gekregen. Generaties lang moesten ook deze inwoners honderden trappen op- en aflopen om naar de stad te gaan en terug te komen. Met name ouderen en mensen die slecht ter been zijn hebben heel veel aan deze nieuwe roltrappen. Latijns-Amerikaanse steden als Caracas en Rio de Janeiro, die ook veelal tegen berghellingen liggen, hebben zich laten inspireren door Medellín en laten tegenwoordig ook kabelbanen en roltrappen aanleggen.

Boven aangekomen zien we de massieve Biblioteca España opdoemen. Door de hele stad zijn er in tien jaar tijd elf bibliotheken opgezet waarvan deze de grootste is. Dit alles in het kader van een onderwijsontwikkelingsprogramma met name in de armste wijken van Medellín. De uitleen van boeken en het gebruik van de computer is gratis. De Bibliotheca España is met name gericht op kleine kinderen, en die zien we dan ook en masse spelletjes spelen achter de computers in de computerruimte. Ook is er een theaterzaal in het complex waar films, toneelstukken en lezingen worden georganiseerd.

Spirit

Hoe kan het nu dat de stad die in 1991 nog de moordhoofdstad van de wereld werd genoemd zo is getransformeerd tot een zeer leefbare, sociale en groene stad? Want naast de bovenstaande infrastructurele en educatieve investeringen, die met behulp van de Inter American Development Bank tot stand zijn gekomen, valt ook op dat de stad brandschoon is, dat er fietspaden zijn aangelegd en dat er buitengewoon veel aandacht besteed wordt aan parken, bomen en plantsoenen maar ook aan pleinen, straten en rotondes. Overal wordt iets moois van gemaakt. Een deel van de opgekomen leefbaarheid is te verklaren in het feit dat de wet streng wordt gehandhaafd, en daar wordt wel een prijsje voor betaald: op iedere straathoek zie je tot de tanden bewapende beveiligers en politieagenten met automatische geweren. Ook is er een zeer gesofistikeerd interactief camerasurveillancesysteem, waarbij politie- en ambulancediensten intensief contact met elkaar kunnen onderhouden. Maar wat belangrijker is hoor ik tijdens mijn verblijf van diverse mensen die ik spreek: dat het succes van Medellín vooral iets is wat men samen echt heeft willen aangaan; de stad was verrot, maar zowel bewoners als autoriteiten hebben de schouders eronder willen zetten en wat van de stad willen maken. En dat geldt niet alleen voor Medellín, het land Colombia als geheel is 'on the move', met een steeds veiliger imago en een bloeiende economie.

Oude stad

Medellín is met haar kleine 2,5 miljoen inwoners de tweede stad van Colombia, na Bogotá. De stad Medellín werd officieel gesticht in 1616 door Francisco Herrera y Campuzano onder de naam Poblado de San Lorenzo. In 1675 werd de naam van de stad veranderd in Villa de Nuestra Señora de la Candelaria de Medellín. In 1813 werd Medellín een stad en dertien jaar later werd deze stad de hoofdstad van de staat Antioquia. Medellín staat bekend als de stad van de eeuwige lente vanwege het zachte klimaat. Wereldberoemd is ook het bloemenfestival dat ieder jaar in augustus plaatsvindt.

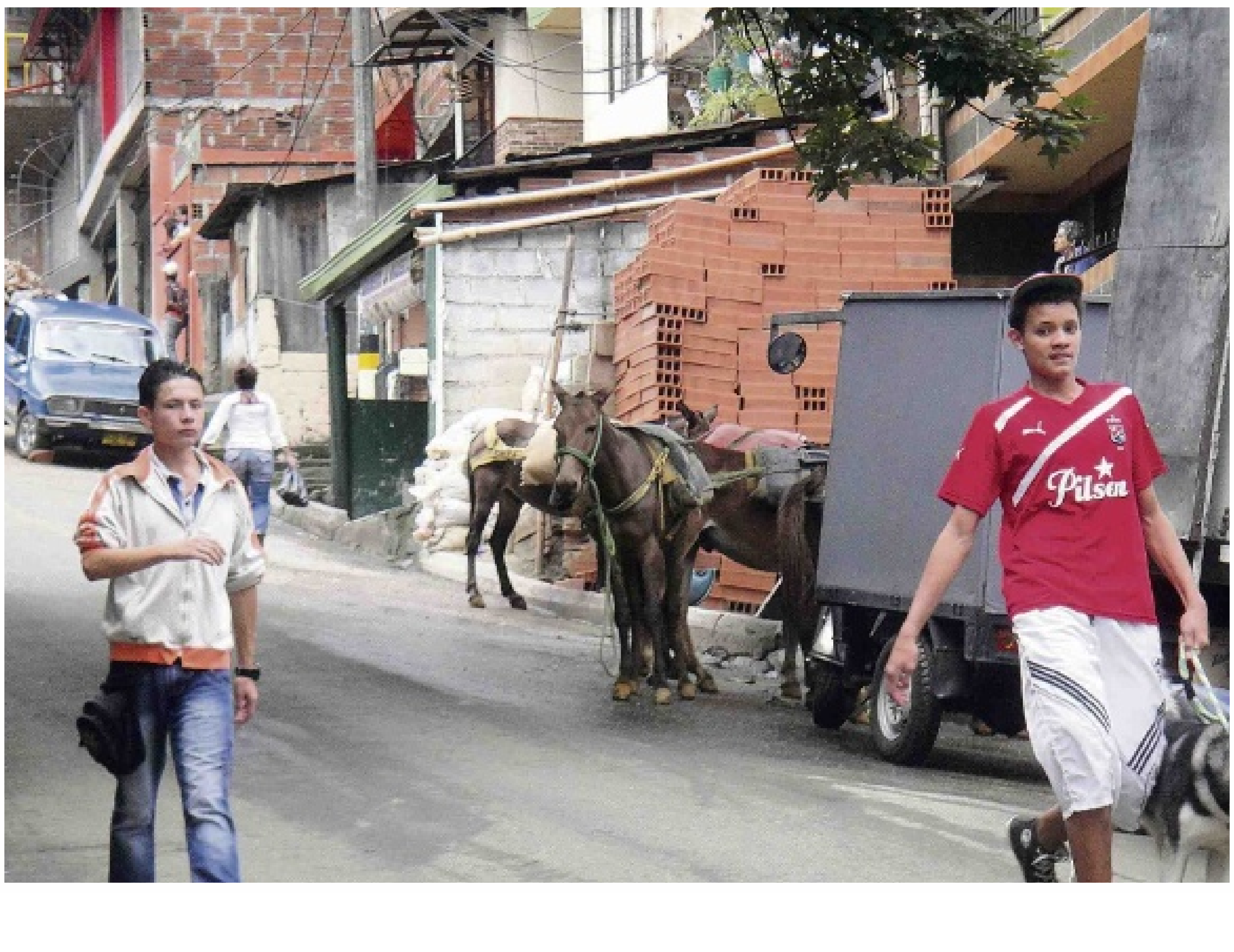

Botero en eten

Niet alleen op innovatief gebied heeft Medellín wat te bieden. Ook liefhebbers van gastronomie, uitgaan en kunst hebben echt wat te zoeken in deze stad. Zo hebben we het Plaza Botero in het centrum, waar tientallen voluptueuze beelden van de in Medellín geboren kunstenaar staan te pronken rond een gebouw dat een kerk lijkt, maar wat eens een overheidsgebouw was. Fernando Botero (1932) staat bekend om zijn 'dikke' beelden van mannen, vrouwen en dieren. Zelf noemt hij het niet dik, maar 'volumineus'. Met de omvang van de mensen, figuren en lichaamsdelen wil hij het relatieve belang daarvan aanduiden. Hij is een toegankelijk kunstenaar die een breed publiek aanspreekt. Ook liefhebbers van opera en theater kunnen aan hun trekken komen in Medellín. Het Teatro Metropolitano de Medellín José Gutiérrez Gómez is het belangrijkste muziektheatergebouw van de stad. Op het gebied van gastronomie valt restaurant El Cielo op: een moleculair restaurant in de hippe wijk El Poblado. Het restaurant werd uitgeroepen tot een van de 50 beste restaurants van Latijns-Amerika in 2013. Niet alleen de smaakpapillen worden verwend, ook de meeste andere zintuigen worden in minimaal tien gangen uitgedaagd.

Medisch

Darmmicrobiota, ons externe orgaan

Vorig jaar heb ik tweemaal een artikel geschreven over darmmicrobiota, voorheen 'darmflora' genoemd. Inmiddels is hierover zoveel bekend geworden, dat het nu zelfs wordt beschouwd als een zelfstandig orgaan. Het bevindt zich niet echt in ons lichaam (intern), maar binnen onze darmen (= buitenwereld), vandaar 'extern'. Vroeger wist men niet beter dat die darmbacteriën er waren voor de spijsvertering. Geleidelijk is men er achter gekomen dat zij ook belangrijke taken uitoefenen bij vele andere processen in ons lichaam. Reden voor een update.

Tekst: Hans de Haan

Er komen steeds meer aanwijzingen dat de darmmicrobiotia een rol spelen bij onder meer obesitas, suikerziekte, ontstekingsziekten van de darmen (ziekte van Crohn en colitis ulcerosa) en atopische aandoeningen, zoals eczeem, astma en allergieën. De meeste studies hiernaar tonen alleen een associatie aan, waarbij oorzaak en gevolg nog niet zijn bewezen. Niettemin heeft dit toenemende inzicht wel geleid tot de ontdekking en ontwikkeling van nieuwe behandelingsmogelijkheden die nu in klinische trials getest worden.

Samenstelling darmmicrobiota

Na de geboorte ontwikkelen zich in de steriele darm complexe en stabiele gemeenschappen van micro-organismen. De volwassen darmmicrobiota bestaan uit ongeveer circa 1013 organismen, voornamelijk bacteriën en enkele andere soorten micro-organismen. Van deze darmbacteriën zijn circa 1000 verschillende soorten geïdentificeerd. De samenstelling ervan is bij ieder persoon uniek en kan tussen individuen onderling fors verschillen. Dit wordt verklaard door het genetisch profiel van de 'gastheer' en omgevingsfactoren. Antibioticagebruik, hygiënische omstandigheden, bepaalde dieetregimes en verre reizen, hebben sterke invloed op de samenstelling van de microbiota. Dit feit ondersteunt de zienswijze dat het verschil in samenstelling van darmmicrobiota niet alleen bijdraagt aan fysiologische variaties, maar ook aan individuele gevoeligheid voor ziekten, dieet en medicijnen. Bij gezonde mensen kan de samenstelling van de darmmicrobiota gedurende lange periodes stabiel blijven, maar door genoemde invloeden ook aanzienlijk veranderen.

Functies van darmmicrobiota

De reden dat darmmicrobiota nu worden beschouwd als een extern orgaan, is het feit dat het diverse functies blijkt te vervullen. Opname van energie uit voedsel was voorheen de enig bekende functie. De afweer tegen ziekteverwekkers en de versterking van het hele immuunsysteem zijn de nieuw ontdekte functies. Verder kunnen bacteriën sommige onverteerbare voedingsstoffen omzetten in bruikbare stoffen en bijdragen aan de productie van vitamines. Er is aangetoond dat ze bescherming bieden tegen aanvallen van beruchte ziekteverwekkers in de darmen, niet alleen door afscherming van het darmslijmvlies, maar ook door competitie om voedingsstoffen en plaatsen om aan te hechten. Daarnaast produceren sommige bacteriën organische zuren en andere stoffen die groei van ziekte veroorzakende bacteriën remmen. Door afgifte van bepaalde stoffen aan de bloedcirculatie, zoals peptidoglycaan, wordt het immuun¬systeem ondersteund om bepaalde witte bloedlichaampjes in het beenmerg te versterken waardoor ze beter in staat zijn micro-organismen te vernietigen. Uit onderzoek bij steriele muizen is verrassend gebleken dat het immuunsysteem zich niet goed kan ontwikkelen zonder deze darmmicrobiota.

Maag-darm aandoeningen

Bij patiënten die lijden aan het prikkelbare darmsyndroom (IBS) of infecties, blijken darmmicrobiota - naast genetische en omgevingsfactoren - ook een rol te spelen. Bij hen worden afwijkende hoeveelheden en concentraties van bepaalde bacteriesoorten gezien in de darmen. Bij deze ziekten is ook de verscheidenheid aan darmmicrobiota sterk afgenomen en is van bepaalde, specifieke (onmisbare) bacteriën het aantal verminderd.

Suikerziekte en obesitas

Mensen met obesitas blijken ook een verminderde verscheidenheid aan bacteriën te hebben. De verhoudingen van bepaalde bacteriegroepen liggen eveneens anders, net als bij IBS-patiënten. Er is verder gevonden - althans bij muizen - dat bepaalde bacteriën een rol spelen bij het ontstaan van suikerziekte. Transplantatie van feces van obese muizen naar kiemvrije muizen leidt tot forse gewichtstoename en insulineresistentie bij deze groep muizen, maar transplantatie van feces van niet-obese muizen geeft dat effect niet. Dit principe werkt ook met succes bij mensen bij wie feces van slanke mensen in de darmen werd ingebracht.

Atopische aandoeningen

Het darmslijmvlies komt continu in aanraking met een grote hoeveelheid antigenen. Er bevinden zich dan ook meer lymfoïde cellen in het slijmvlies van het maag-darm¬kanaal dan in de milt, de lymfeklieren en het bloed tezamen. Op de meeste darmbacteriën wordt doelbewust geen immuunrespons geleverd, een fenomeen dat 'immuuntolerantie' wordt genoemd. Als dit effect onvoldoende aanwezig is, kunnen allergische symptomen optreden. Antibioticagebruik bij jonge kinderen veroorzaakt daardoor een verhoogd risico op atopische aandoeningen.

Neuropsychiatrische aandoeningen

Recent onderzoek heeft het bestaan aangetoond van een neurohumoraal communicatiesysteem tussen darmmicrobiota en het centraal zenuwstelsel, de zogenoemde darm-brein-as (gut-brain axis). Zo blijken de genen die zich bezighouden met de ontwikkeling van het zenuwstelsel, minder tot ontwikkeling te komen bij muizen die opgroeien zonder darmbacteriën. Er zijn ook aanwijzingen dat darmmicrobiota invloed hebben op ziekten zoals multiple sclerose, depressie en angststoornissen. Een studie bij patiënten met het chronische vermoeidheidssyndroom liet een samenhang zien tussen klachten van vermoeidheid en spierpijn en de verminderde aanwezigheid van bepaalde bacteriën.

Versterking van de darmmicrobiota

Omdat samenhang is gevonden tussen een afwijkende samenstelling van darmbacteriën en bepaalde aandoeningen, vormen de darmmicrobiota een aantrekkelijk nieuw therapeutisch aangrijpingspunt. Er zijn verschillende manieren denkbaar om de darmmicrobiota te beïnvloeden, mogelijk door het toedienen van probiotica. Een bekend voorbeeld ervan is Yakult, een melkproduct met de bacterie lactobacillus casei. De plaatsbepaling van probiotica in de reguliere zorg is overigens nog volop in ontwikkeling. Er zijn inmiddels veel studies hiernaar verricht, maar de meeste ervan voldoen niet aan de kwaliteitseisen en ook de veiligheid ervan staat ter discussie. Er is daarom nog onvoldoende bewijs om het gebruik van probiotica bij de hierboven beschreven ziektebeelden als therapie te adviseren. Fecestransplantatie, waarbij simpelweg de darmmicrobiota worden vervangen, wordt al met succes toegepast bij patiënten met de beruchte Clostridium difficile-infectie. Veelbelovend is het middel butyraat, een korte-ketenvetzuur dat geproduceerd wordt door Firmicutes-bacteriën. Het is een essentiële voedingsbron voor epitheelcellen van het colon en bestrijdt ook infecties.

Verstoring van darmmicrobiota

Een eenvoudige antibioticumkuur betekent voor darmmicrobiota een ecologische ramp. Na enkele giften neemt de diversiteit van de darmmicrobiota fors af, waarna het vaak maanden duurt voordat deze zich herstelt en sommige bacteriesoorten keren ook na jaren niet meer terug. Toediening van antibiotica is meestal onvermijdelijk en vaak levensreddend, dus dat offer moet worden gebracht.

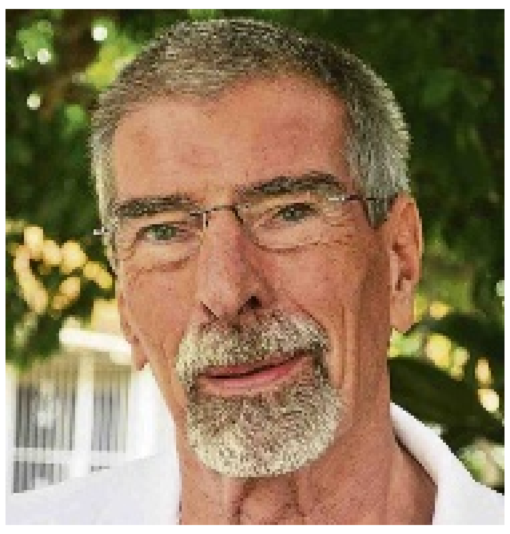

Hans de Haan is arts en jarenlang actief geweest als medisch adviseur bij diverse instanties.

Dag van de Stralende Beroepen

Op 8 november wordt jaarlijks de 'Dag van de Stralende Beroepen' georganiseerd. Dit wordt gedaan om het belang van medische beeldvorming en radiotherapie voor de gezondheidszorg onder de aandacht te brengen van het publiek.

Tekst: Judice Ledeboer Foto"s: Ken Wong

Het is een dag om stil te staan bij de waarde van medische stralingstoepassingen in de gezondheidszorg en het belang van deskundigheid van de professionals die deze technieken gebruiken voor onderzoek en behandeling.

Eind jaren zeventig is men in Canada begonnen met het organiseren van deze jaarlijkse viering en sindsdien hebben vele landen dit initiatief overgenomen. Op deze wijze wordt wereldwijd de ontdekking op 8 november 1895 van de naar prof. dr. W.C. Röntgen vernoemde straling gevierd. Ook op Curaçao wordt deze dag 'gevierd'. In het Sehos, waar Nienke Antonides, hoofd van de afdeling radiologie is, kwamen gisteren alle medewerkers van de radiologieafdeling bijeen om met elkaar aandacht te geven aan hun beroep in de radiologie. "Het is goed voor de samenwerking en we zijn ons extra bewust van de verantwoordelijkheid die we hebben bij het werken met straling", aldus Antonides.
Ook op de afdeling Radiotherapie van het Sehos en de overige radiologische afdelingen op het eiland werd deze dag gememoreerd.

Stralen of golven

Radiologie is het medisch specialisme dat zich bezighoudt met het opzoeken van de aard en de plaats van een ziekte, letsel of aandoening door middel van stralen of golven. De meest gebruikte stralen zijn de röntgenstralen of X-stralen (röntgenfoto's, CT-scan, mammografie), maar tegenwoordig wordt ook meer en meer gebruikgemaakt van geluidsgolven (echografie) en magnetische velden (NMR, MR of MRI (-scan).
De radioloog is de specialist die gespecialiseerd is in het verrichten van onderzoek en het stellen van een diagnose met behulp van verschillende stralen door middel van apparaten die de weefsels en organen van het lichaam zichtbaar maken. Tevens heeft de radioloog de beschikking over chirurgische technieken om via kleine toegangspoorten, zoals een klein sneetje in een ader/slagader of de buikholte, aandoeningen in het lichaam te behandelen. Hierbij gebruikt hij dottertchnieken of stentplaatsing om vernauwde bloedvaten te openen, of embolisatie om bij bepaalde tumoren de bloedvoorziening af te sluiten. Deze specialisatie heet interventieradiologie. In het Sehos is Izyo Hooker de interventieradioloog.
De radioloog kan met röntgen- en ander onderzoek vaststellen of een lichaamsdeel of orgaan ziek of gezond is. Als de behandelende huisartsof medisch specialist niet met zekerheid kan zeggen wat een patiënt mankeert, laat hij in overleg met de radioloog een 'foto' maken. De diagnose en het advies van de radioloog is meestal bepalend.
Uitvinder van de röntgenstraling is Wilhelm Conrad Röntgen, een Duits natuurkundige. In 1901 ontving hij de eerste Nobelprijs voor de Natuurkunde. Zijn belangrijkste bijdrage was de ontdekking van röntgenstraling, op 8 november 1895, aan de universiteit van Würzburg. Hij was in 1894 begonnen met onderzoek naar 'kanaalstralen', kathodestralen in een leeggepompte glazen buis met ingesmolten elektrodes waar stoten hoogspanning op werden gezet met een Rühmkorff-inductiespoel. Deze buis was een voorloper van de latere röntgenbuis, elektronenbuis en gasontladingslamp. Röntgen herhaalde begin november 1895 een proef van tijdgenoot Philipp Lenard waarbij een dun raampje van aluminium in de buis was gemaakt om de kathodestralen uit de glazen buis te laten treden. Om al het licht buiten te sluiten omwikkelde hij zijn ontladingsbuis met zwart karton. Ondanks de kartonnen afscherming van de buis zag Röntgen in een volledig verduisterd laboratorium een scherm met bariumplatinocyanide, dat in de buurt stond, oplichten (fluorescentie).
Anders dan zijn tijdgenoten negeerde hij dit lichtverschijnsel niet, maar herhaalde hij op vrijdag 8 november deze proef met een dikkere buis van een andere tijdgenoot, William Crookes. Weer trad het vreemde lichtverschijnsel op. Hij vermoedde dat de straling die dit veroorzaakte werd afgegeven toen de kathodestralen tegen het glazen uiteinde van de buis sloegen. Deze stralen hadden een veel groter bereik in de lucht dan de kathodestralen. Röntgen ontdekte dat de stralen ongehinderd door zachte materialen zoals papier en textiel heengingen. Later verklaarde Röntgen dat hij, nadat hij voor het eerst zijn eigen skelet zag, zijn proeven in het geheim voortzette om te voorkomen dat hij zijn reputatie zou verliezen indien zou blijken dat hij zich vergist had.

Afdeling in alle drie de ziekenhuizen

Enkele weken na de ontdekking, op 22 december, nam hij de eerste foto van de hand van zijn vrouw. Het duurde tweeëneenhalf uur voordat er iets te zien was op de foto. Toen zij haar handbotjes zag, riep zij: "Ik heb mijn overlijden gezien!" Tegenwoordig is de foto al in een fractie van een seconde gemaakt.
Op Curaçao zijn er in alle drie de ziekenhuizen, het Sehos, de Taamskliniek en het Adventziekenhuis radiologie-afdelingen. In het Sehos werken drie radiologen: Nienke Antonides, Jo-Ann Tai en Izyo Hooker, die ondersteund worden door een waarnemend radioloog, V. Maduro, laboranten, verpleegkundigen en doktersassistenten. Ook in de Savaan worden radiologische onderzoeken gedaan. Tevens worden bij het screeningscentrum, de Fundashon Prevenshon, voor het opsporen van borstkanker, in de Klipstraat, mammografieën gedaan, waarvoor iedere vrouw op Curaçao vanaf 45 jaar een oproep krijgt.
De radiodiagnostisch laborant is een hbo-opgeleide medewerker, die de meeste apparaten (zoals conventionele röntgenapparatuur, Mammografie CT-scanner, MRI-scanner) bedient. De radioloog en radiologisch laborant werken nauw samen en zijn allebei gespecialiseerd in onderzoek en behandeling met een zo laag mogelijke stralingsbelasting. Iedereen werkt zo 'stralenhygiënisch' mogelijk (ALARA-principe: as low as reasonable acceptable). De medewerkers van de afdeling Radiologie werken de hele dag met röntgenstraling. Zij zouden zonder beschermende maatregelen schade ondervinden van de röntgenstraling. Daarom dragen zij beschermende kleding of verlaten het vertrek wanneer de röntgenopname wordt gemaakt.
Ieder jaar zijn er duizenden mensen die te maken krijgen met radiologie. Bij ziektes, botbreuken of andere gezondheidsproblemen geeft een radiologisch onderzoek snel antwoord op de vraag wat er aan de hand is. Maar de kennis en ontwikkelingen op dit gebied gaan verder. Bij zwangerschappen worden echo's gemaakt. Dit is een onderzoek met geluidsgolven dat sinds de jaren zeventig van de vorige eeuw in gebruik is. Echografie wordt als veilig beschouwd en het onderzoek is niet schadelijk voor het ongeboren kind. Ook is er de mogelijkheid om de ongeboren baby in 3D te zien.
Heel populair tegenwoordig is het maken van een MRI-scan. MRI wordt sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw toegepast. De MRI-scan is een sterke magneet, waarop radio-frequente straling wordt afgestuurd. Het voordeel van een MRI-scan is dat er opnames in alle richtingen gemaakt kunnen worden, en dat er een goed onderscheid gemaakt kan worden tussen de verschillende aandoeningen waardoor een goede diagnose gesteld kan worden. Momenteel worden metalen protheses en chirurgische clips van een niet magnetisch materiaal gemaakt waardoor deze patiënten ook veilig in een MRI-scanner kunnen.

Begin volgende maand wordt een begin gemaakt met de 'Mammapoli' in het Sehos waarbij een patiënte met klachten aan haar borsten zo snel mogelijk gezien en behandeld wordt door een team van chirurgen, radiologen, radiotherapeuten, oncologen en verpleegkundigen.
Voor het maken van röntgenfoto's, CT-scan, echo's, of MRI(-scan) wordt gebruik gemaakt van verschillende apparatuur. De techniek op dit gebied vernieuwt continu en er kan hoe langer hoe meer zichtbaar worden gemaakt in het menselijk lichaam en er kunnen hoe langer hoe meer behandelingen in het lichaam gedaan worden zonder grote operaties. De mens en de techniek werken nauw samen. En dit is mogelijk dankzij Wilhelm Röntgen die op 8 november 1895, 118 jaar geleden ontdekte hoe men via straling in het lichaam van de mens kan kijken.

Instituut Ombudsman: 'Steunpilaar voor de burger'

Klachten over politieoptreden, klachten over de bijdrage voor ziektekosten die gepensioneerden moeten betalen, vragen over afsluiting van water en elektra, het zijn slechts enkele voorbeelden van de vele vragen en klachten die een ombudsman behandelt. Dit jaar vierde de Curaçaose Ombudsman haar tienjarig jubileum. Het was geen gemakkelijk decennium. "Maar de tevredenheid van de burger die zijn recht heeft gekregen geeft ons veel voldoening." Dat zijn de woorden van Alba Martijn, sinds vier jaar ombudsman van Curaçao. Met haar kijken we terug op het afgelopen decennium.

Alba Martijn (rechts) overhandigt een onderscheiding aan Alex Brenninkmeijer (Nationale ombudsman Nederland) als blijk van waardering voor de waardevolle samenwerking met de Nederlandse ombudsmannen.

Tekst: Mineke de Vries Foto's: Nico van der Ven

Het is een lange rij van klachten waarmee je terecht kunt bij de ombudsman. "De meest voorkomende vragen waarmee burgers bij ons aankloppen gaan over toelating en tewerkstelling, overigens door zowel werkgevers als vreemdelingen ingediend", aldus Martijn. "Het gaat dan om trage afhandeling, maar ook om afwijzing van een eerste of volgende aanvraag voor een werk- of verblijfsvergunning. Burgers zijn vaak machteloos ten opzichte van het onbegrip en de wijze van afhandelen van de overheid. Wij kunnen als instituut deze burgers een verandering brengen in positieve zin." Voor haar officiële benoeming in 2009 werkte Martijn vijf jaar als plaatsvervangend ombudsman. "Tijdens deze periode kreeg ik veel inzicht in de taak en de bevoegdheden van de ombudsman, waarbij geldt dat behalve goede communicatie en samenwerking de onafhankelijkheid en onpartijdigheid te allen tijde dienen te worden gegarandeerd."

Onbegrip

Wat Martijn raakte in de tijd dat ze plaatsvervangend ombudsman was, was het ontbrekende begrip tussen partijen - haar voorganger, het Bestuurscollege en de Gezaghebber - met confrontaties tot gevolg. "Dit alles kwam de burger niet ten goede, daarom heb ik eerst onderzocht hoe de diverse bestuurlijke en staatsorganen de rol van de ombudsman zagen. Ik ben met hen in gesprek gegaan om te kijken hoe we goed konden samenwerken, wat tal van waardevolle adviezen, ideeën en medewerking opleverde." De banden, zowel nationaal als internationaal werden aangetrokken. Tien jaar na de oprichting van het instituut Ombudsman weten de burgers het bureau - dat een paar maanden geleden verhuisde naar een pand aan de Scharlooweg 41 dat vroeger dienst deed als synagoge - goed te vinden, wat blijkt uit het feit dat het inmiddels haar 5.500e rechtzoekende burger heeft ontvangen. Het bureau telt momenteel acht medewerkers, van wie drie juristen, twee sociaal-juridische medewerkers (hbo) - een derde begint volgend jaar - drie administratief medewerkers en een secretaris; deze laatste functie is momenteel vacant.

Decennium gevierd

Zowel op Curaçao als in Nederland was uitgebreid aandacht voor het jubileum. Op Curaçao was naast de open dag op 29 april voor cliënten, scholieren en burgers de officiële viering op 31 mei; op deze dag werd een aantal mensen onderscheiden, die gedurende de afgelopen tien jaar het instituut Ombudsman Curaçao belangeloos hebben ondersteund. Begin oktober maakte Martijn van de gelegenheid gebruik in het Curaçaohuis in Den Haag haar Nederlandse collega's met een onderscheiding te bedanken voor hun waardevolle bijdrage, te weten Alex Brenninkmeijer - Nationale ombudsman Nederland - en Ulco van de Pol - voormalig Gemeentelijk ombudsman Amsterdam en omgeving. Tijdens de verschillende toespraken bleek de prettige samenwerking, die stamt uit 2005 en in 2009 werd geformaliseerd. Brenninkmeijer benadrukte dat "Curaçao een voortrekkersrol heeft in het Caribisch deel van het Koninkrijk betreffende de ombudsman." Martijn gaf haar waardering aan de positieve en leerzame relatie met de Nederlandse ombudsmannen en voegde eraan toe dat zij de persoonlijke vriendschap die is ontstaan als zeer waardevol ervaart. "De afgelopen jaren hebben vier van onze medewerkers zowel bij de Nationale ombudsman als bij de ombudsman van Amsterdam kennis opgedaan. De gastvrijheid en bereidwilligheid om mee te denken, ondersteuning te bieden en te adviseren gebeurt altijd spontaan. Beide ombudsmannen leverden waardevolle bijdragen met hun lezingen tijdens onze internationale conferenties, maar hebben ook topfunctionarissen ter beschikking gesteld om zowel ons instituut als dat van St. Maarten te ondersteunen in moeilijke momenten."

Objectieve partner

De Nederlandse collega's kunnen goed bijstaan, aangezien de vragen waarmee burgers komen niet andersoortig zijn op de eilanden. Martijn: "Vragen over eilandelijke zaken zijn vergelijkbaar met die aan een gemeentelijke ombudsman. En vraagstukken die betrekking hebben op landelijke zaken zijn vergelijkbaar met vragen die de Nationale ombudsman behandelt." Bij dat laatste kunnen we denken aan vragen rond vreemdelingenzaken, politie- en gevangeniswezen, belasting, sociale verzekering, douane en gezondheidszorg. "De Nederlandse bijdrage is juist zo waardevol omdat deze invalshoek de objectieve benadering van het onderzoek versterkt."

Naast de feestelijke bijeenkomsten was het jubileumjaar ook bijzonder omdat voor het eerst in haar geschiedenis een minister-president (Daniel Hodge) het bureau bezocht. Maar ook werd het instituut als lid met stemrecht toegelaten tot het prestigieuze internationale Ombudsman Instituut in Wenen.

Beginjaren moeilijk

Martijn, die rechten studeerde aan de UNA en onder meer jarenlang werkzaam was in de advocatuur op Curaçao, was tevens als raadsadviseur van Justitie belast met het toezicht op het beheer van de strafgevangenis en deed bestuurservaring op als bestuursvoorzitter van het kinderinternaat Kinderdorp Hebron en als voorzitter van de Voogdijraad. Ze neemt ons in vogelvlucht mee door de tien jaar geschiedenis van de ombudsman. "Na een aantal voorbereidingsjaren werd Fred Wiel in 2003 als eerste ombudsfunctionaris van het Eilandgebied Curaçao aangesteld en al spoedig kwamen nog vijf medewerkers in dienst. Gebrek aan financiële middelen maakten het eerste jaar moeilijk, ook qua werkomstandigheden aangezien het pand nog geen water en dus geen gebruik van toiletten had." Wiel zette in op het geven van voorlichting over de dienstverlening van de ombudsman en vooral de televisiespots leidden de eerste jaren tot bekendheid: opvallend veel op het eiland wonende vreemdelingen benaderden die jaren de ombudsman met klachten over de Vreemdelingendienst en de Dienst Arbeidszorg. Ook werd een intensief onderzoek begonnen naar de naleving van mensenrechten van ongedocumenteerde vreemdelingen, opgesloten in de barakken op Koraal Specht. "Ondanks dat we vanaf het begin veel burgers konden helpen, verliep het onderzoeken van complexe klachten moeizaam omdat de bestuursorganen niet tijdig of geheel niet reageerden op de klachtbrieven van de ombudsman. En zonder reactie van het Bestuurscollege/de Gezaghebber kunnen klachten niet worden afgehandeld." Onder meer vanwege dit feit introduceerde Martijn de hoorzitting, waarmee - door het beginsel van hoor en wederhoor - de reactie van het bestuursorgaan toch werd verkregen. "Een belangrijk middel dus in klachtzaken die niet konden worden afgerond." Daarbij werd het bureau op de proef gesteld door het gebrek aan continuïteit in besluitvorming van de bestuursorganen. "Die eerste vijf jaren van het bureau heeft de ombudsman wel met acht verschillende Bestuurscolleges van diverse signatuur gewerkt", aldus Martijn. Dit had tot gevolg dat klachten die schriftelijk moesten worden afgehandeld veel vertraging opliepen.

Lange lijst van klachten

Martijn vond de explosieve toename van het aantal klachten in 2007 opvallend. "Dit toont wel aan, dat er grote behoefte was aan een laagdrempelig, gedegen en deskundig bureau dat kosteloos klachten aanhoort, verwijst, onderzoekt of bemiddelt en intervenieert." Behalve met de al genoemde zaken waarmee je bij de ombudsman terecht kan, is de lijst nog veel langer. Martijn somt ze in willekeurige volgorde op: afname van paspoort voor onderzoek, niet tijdig beantwoorden van verzoekschriften, lange wachttijden voor verkaveling van huurterreinen en de verdeling in erfpachtpercelen alsook de toekenning van het recht op erfpacht op een verkaveld perceel, niet tijdige klachtenafhandeling over onrechtmatig ontslag, ontevredenheid over de uitslag van een openbare aanbesteding, respectloze bejegening door ambtenaren, slechte behandeling in de strafgevangenis, teveel ingehouden inkomstenbelasting, optreden van de Kustwacht, te lange wachttijd voor te ontvangen bijstandsuitkering, vragen over de hoogte van het ouderdomspensioen, ontruiming van volkswoningen, verzoek om nadere uitleg van gerechtelijke uitspraken, advies bij overweging een administratieve zaak tegen de overheid aan te spannen.

"Veel vragen zijn gelukkig op te lossen en na tien jaar kijken we tevreden terug op wat we voor de burger hebben kunnen doen. Toch blijven er altijd zaken waar we geen oplossing voor hebben, dat blijft moeilijk om je bij neer te leggen." Als voorbeeld noemt ze de vuurwerkexplosie van december 2012, die aan vier mensen het leven kostte. "Wij beschikten niet over de deskundigheid om een gedegen onderzoek naar de oorzaak ervan te verrichten. Het jaar eindigde zonder dat een oplossing werd gevonden ter voorkoming van een volgende explosie."

10-10-'10

Een speciale plaats in de historie van de Curaçaose ombudsman was uiteraard de nieuwe status van Curaçao als Land. Niet alleen het toewerken naar 10-10-'10, maar ook het soort klachten waarmee de ombudsman werd geconfronteerd waren nieuwe materie. "De nieuwe status bracht een aantal wijzigingen in rechtspositie, taak en werkwijze van de ombudsman. De jurisdictie en bevoegdheden werden aanzienlijk uitgebreid, wat er in de praktijk toe leidde dat gedurende 2010 de klachten tegen de Toelatingsorganisatie (voorheen Vreemdelingendienst) toenamen." Door een goede samenwerking met de Toelatingsorganisatie konden deze snel en efficiënt worden afgehandeld. Na verloop van tijd constateerde de ombudsman echter dat het niet voor alle ambtenaren altijd even duidelijk was welke taken en bevoegdheden deze had. "Dit kwam door de samenvoeging van de ambtelijke apparaten van het Land Nederlandse Antillen en het Eilandgebied Curaçao in een nieuwe ambtelijke organisatie. De werknemers van het voormalige Land Nederlandse Antillen kenden het instituut ombudsman niet, terwijl de ambtenaren die ten tijde van het Eilandgebied het instituut wel kenden, niet precies wisten hoe het nieuwe Land Curaçao invulling had gegeven aan het ambt van ombudsman." Wat opviel was een duidelijke toename van vragen over toekenning en verlenging van verblijfsvergunning voor vreemdelingen, maar ook vragen die betrekking hadden op uitvoering van de nieuwe wetgeving die na 10 oktober 2010 werd ingevoerd.

Internationale conferentie

Maar het jaar 2010 bracht nog meer. De ombudsman Curaçao en de directie van de Caribbean International University besloten gezamenlijk een jaarlijks terugkerende internationale conferentie te organiseren, dit om de ombudsmannen van het Caribisch gebied en Latijns-Amerika nader tot elkaar te brengen. "Daarbij is ons doel Curaçao tot centrum te maken voor de professionalisering van de ombudsmannen in de regio." De inmiddels derde internationale conferentie voor ombudsmannen werd in oktober 2013 gehouden met als thema 'De rol van de ombudsman als beschermer van mensen- en sociale rechten van kinderen en adolescenten'. Er namen maar liefst zeventien ombudsinstituten deel met in totaal 78 deelnemers. Martijn: "We gaan hiermee zeker door, omdat we groot belang hechten aan kennisuitwisseling en internationale samenwerking." Vanwege die internationale samenwerking gaat de Caribbean Ombudsman Association, de CAROA in november de samenwerking met Instituto Latino Americano (het instituut van de Latijns-Amerikaanse ombudsman) verder formaliseren. Overigens is Martijn, die vanaf 2010 reeds bestuurslid is, voor de duur van twee jaar benoemd tot voorzitter van de COROA.

Rechten van het kind

"We zijn de afgelopen jaren bezig met een professionaliseringsslag die zich de komende jaren naar verwacht zal doorzetten. We zijn daarin ontzettend blij met de extra financiële ruimte die is ontstaan toen de regering van Curaçao en Usona vorig jaar ons projectdossier communicatie goedkeurden." Met die extra financiële middelen werd een informatieprogramma voor radio, tv en de kranten gemaakt en het bood de mogelijkheid tot het opzetten van een nieuwe website. "Verder gaf het ons de gelegenheid een enquête te houden om inzicht te krijgen in welke mate de bevolking ons instituut kent, maar ook welke waarde ze hecht aan onze diensten. Hieruit bleek dat ruim zestig procent van de geënquêteerden het bureau kende en bovendien positief was over de dienstverlening. Voor ons een prachtige uitslag."

Inmiddels is recent een begin gemaakt - mede naar aanleiding van de conferentie - met het ontvangen van klachten over kinderrechten.

Toekomstplannen

"Ten behoeve van nog betere dienstverlening wordt de hoorzittingsprocedure versneld en nader geformaliseerd. Zo kunnen we in de toekomst gerichter en regelmatiger informatie geven aan scholen, belangengroeperingen en ambtenaren over onze taken en bevoegdheden, maar ook over nieuwe bepalingen op het gebied van mensenrechten, kinderrechten, consulaire rechten, bejegening van de vreemdeling en klantvriendelijkheid en respectvolle bejegening van burgers. Zo zijn we continu bezig met het verbeteren van onze dienstverlening om burgers in toenemende mate te kunnen bijstaan. De mate waarin we dat kunnen doen, bepaalt tegelijk de mate van voldoening in ons werk."

Lodewijk Daniël Gerharts

Lodewijk Daniël Gerharts, geboren in Nederland in 1901, kwam in 1926 naar Curaçao en vestigde zich in 1931 op Bonaire. 'Mijnheer LD' was 50 jaar lang een pionier op velerlei gebied, een succesvol ondernemer en een man met visie: hij haalde de KLM naar Bonaire en bouwde het eerste toeristenhotel van het eiland. Het is dit jaar, op 31 oktober, 30 jaar geleden dat hij overleed (1983). In de jaren daarvoor had hij zijn memoires op papier gezet. Deze werden nooit eerder gepubliceerd. Hierbij volgt daaruit een hoofdstuk, samengesteld door Evert Bongers. Publicatie met toestemming van Hugo Gerharts.

Bonaire chicken

Op 5 februari 1953 kregen wij een groot gezelschap uit Miami op bezoek. Het werd vergezeld door de directie van de KLM-Curaçao en de Amerikaanse Consul-General van Curaçao. Totaal 24 personen. Reporters van de Miami Herald en van Miami News waren er bij.

Er werd een programma samengesteld: tochten naar het zuiden en 's middags naar het noorden. 's Avonds om 8 uur een diner voor 30 personen in Zeebad. Men zou de volgende morgen 10 uur vertrekken.

Wij overdachten wat zij overal, op hun reis door het Caraibisch gebied, te eten zouden hebben gekregen: soep, kip, doperwten, fried potatoes enz., echt Amerikaans, doch wij zouden een Bonairiaans menu samenstellen: sòpi kadushi (cactussoep), tortuga (schildpad), galiña di Bonaire (Bonairiaanse kip), ijs, vruchten, koffie met likeur.

Dat wij het menu in het Papiaments hadden laten maken zou de conversatie gemakkelijk maken. En het was weer iets aparts.

Cactussoep was gauw uitgelegd. De kadushi cactus, gedroogd, ontdaan van stekels en fijn gewreven, gaf een lekker soepje, mits men er genoeg kruiden enz. in deed. De schildpad, op twee manieren klaargemaakt, was overheerlijk. Maar toen de kip van Bonaire.

'Mr. Gerharts, what kind of chicken is this?'

'Well, a special chicken from this island. How does it taste?'

'Oh, excellent, but is it different from a normal chicken?'

'Yes, this chicken has four legs.'

'Four legs? I have never heard of a chicken with four legs!'

'Well for that reason, we call it a Bonaire chicken. But the taste is excellent, isn't it?'

'Yes, indeed, but can you describe it?'

'No, but tomorrow you all get a picture of it to take home.'

De volgende morgen kreeg iedere deelnemer een album met foto's van Bonaire en de eerste was die van een leguaan. 'What? Did we eat this? I'm glad I did not know yesterday.'

De gezaghebber had eens Amerikaanse gasten en toen ze tijdens de maaltijd hoorden, dat ze leguaan aan het eten waren, gingen ze over hun nek.

Na een paar weken kwamen de Miami Herald en de Miami News: en op de eerste pagina stond een grote foto van een leguaan met het onderschrift: Go to Bonaire and eat Bonaire chicken!

Uit vele brieven die wij kregen bleek dat het bezoek aan Bonaire een hoogtepunt was geweest. Wij allen hadden ons danig uitgesloofd. De raad van de bezoekers, en dat werd door velen herhaald, was: Don't change the island, keep it as it is!

De naam Zeebad werd veranderd in Flamingo Beach Hotel omdat Amerikanen de naam Zeebad uitspraken als 'Sea-bad' en

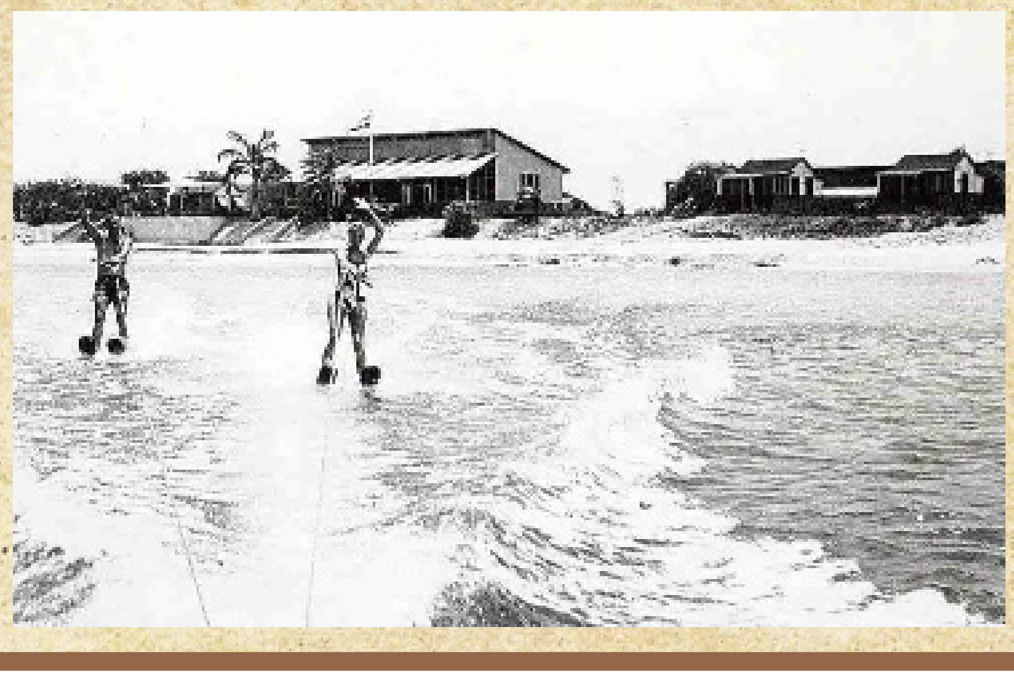

Annemieke Dicke: Iets betekenen in de creatieve industrie

Ze groeide op Curaçao op. Ze leeft met hart en ziel voor haar passie: de kunst. In ieder object ziet ze de kunst ervan en dat geeft ze ook door. Het liefst creëert ze de hele dag nieuwe objecten, maar van kunst alleen kan je niet leven. Om in haar levensonderhoud te voorzien heeft ze de perfecte combinatie van haar passie en geld verdienen gevonden. Ze geeft cursussen en workshops en helpt kinderen om via kunst hun zelfbeeld te vergroten. “Daar gaat het om. En de liefde”, zegt ze.

Tekst: Judice Ledeboer Foto’s: Ken Wong

Dicke is altijd al een vlijtige vrouw geweest, waarbij ze een groot gevoel van verantwoordelijkheid voelde en nog steeds voelt bij alles wat ze doet. “Als je niet werkt, verdien je niets. Daarom kan ik ook nooit lang weg, maar het is tijd voor verandering. Ik heb echter moeite om mijn patroon te doorbreken.” Toch deed ze dat. Ze gunde zichzelf drie weken Europa. Vorige maand ging ze naar Italië en volgde daar een upgradingscursus pottendraaien en stooktechnieken. In Amsterdam kreeg ze van portrettist John de Bont privélessen portretboetseren. Met weer heel veel nieuwe ervaringen, informatie en kennis is ze nu terug op Curaçao.

Ze laat eerst wat van haar kunst zien. Bronzen zonder hoofd. “Omdat ik mensen dom vind. Ze wouwelen zo veel, kramen zoveel onzin uit. Ze doen zich anders voor dan ze zijn.”

“Ik mis hier dat mensen zo weinig bezieling hebben met datgene waarmee ze bezig zijn. Dat breekt me soms op. Je kan je verdiepen in iets, maar dat je het ook meeneemt in je leven is iets anders. Mensen zijn erg materieel bezig. Ze worden zelfs slaaf van de materie. Als je zegt dat je een hobby hebt, kijken mensen je raar aan. Daarom zeg ik dat ik mensen dom vind.” Volgens Dicke heeft dat met de maatschappij waarin we nu leven te maken. “Alles moet een doel hebben, alles moet een functie hebben.”

Deze opstandigheid heeft Dicke niet altijd, want ze schildert wel degelijk hoofden en deze hebben zoveel expressie dat mensen er soms van schrikken. “Ze willen niet zo’n schilderij in hun huis hangen. Te veel emotie, maar ik vind dat kunst een emotie teweeg moet brengen. Het moet je beroeren. Daarom is het niet erg wanneer er af en toe een onverkoopbaar werk bij zit.”

De kunst zit Dicke in haar hele ‘zijn’. Ze is kunst, ze voelt kunst, ze leeft kunst. “Ik zit in een creatief vak. Soms maak ik iets omdat het leuk is, omdat het prettig voelt. Soms is het prettig om naar te kijken en kan je er niets mee”, legt ze uit. Voor haar is dat het ultieme in de kunst. “Soms maak ik waanzinnige stukken, maar onverkoopbaar. Het heeft te maken met de grilligheid, maar iedereen vindt zichzelf erin.”

Haar succesmomenten zijn niet de momenten dat ze iets verkoopt. Haar laatste succesmoment was toen ze in zeer korte tijd tien schilderijen maakte voor een expositie. Ze schilderde dag en nacht en toen ze klaar waren was daar haar succesmoment. Ze had zichzelf overtroffen. “Ik ben heel slecht in productiewerk. Als ik drie dezelfde dingen heb gemaakt dan is het genoeg, maar dit was iets anders. Het was helemaal een succes voor mij toen de vrouw die model gestaan had er ook zo enthousiast over was.” Voor zichzelf en de galerie waar zij exposeerde was het een strop omdat er niet één schilderij verkocht was. “Te veel kleur. Te veel naakt”, zegt Dicke. “Dat wil men hier niet. In Europa wel. Ik moet er nog over nadenken of ik in Europa wil gaan exposeren met deze schilderijen, want het is een heel georganiseer.”

De kunst van Dicke wordt vooral geëxposeerd in de Mon Art Gallery in het Rif Fort. Zij zijn ook haar agent. Dicke vindt zichzelf niet zakelijk en vindt ook dat ze een agent nodig heeft. Als kunstenares moet ze zich al met zoveel andere dingen bezighouden dan het creëren van kunst: alle inkoop van basisproducten zoals verf, klei, hout voor de lijsten, het bakken van het keramische werk, het regelen van de cursussen en workshops enzovoorts. Ze komt tijd tekort.

Dicke groeide op Curaçao op. Ze komt uit een artistieke familie. Ze heeft familieleden die zich bezighouden met kunst en architectuur. Als kind knutselde ze graag, maakte dingen van klei, touw en stenen. En met haar vader tekende ze veel. Ze wist altijd al dat ze naar de kunstacademie wilde. Na haar middelbare school ging ze in Kampen en Enschede naar de kunstacademie. “Daar kwam ik natuurlijk met een heel andere achtergrond omdat ik hier ben opgegroeid.” Na haar studie keerde ze terug naar het eiland en begon ze met haar echtgenoot een bureau voor buitenreclame en ging ze in het onderwijs. Ze gaf tien jaar les als CAV-docent (Cultureel Artistieke Vorming) op middelbare scholen en esthetische vorming op de mts. Om meer tijd aan haar passie voor kunst te kunnen geven zei ze haar werk als docent op. Ze wilde (ook) haar eigen kunstschool opzetten. Die droom is twee jaar geleden werkelijkheid geworden en Curaçao heeft er een kunstschool bij: Artis Magistra 22.

Dicke heeft een behoorlijke staat van dienst op het gebied van exposeren. Ze heeft meegedaan aan diverse groepsexposities, zoals de Vagina Monologen-expositie in 2003, Arte di Nos in 2006 in het Curaçaosch Museum en Dependensia in 2009 in Landhuis Kenepa. Ze deed een paar keer mee met exposities op Monumentendag, en ze hield diverse solo-exposities zoals de Lighthouses in ceramics en afgelopen augustus 150 jaar afschaffing slavernij in het Maritiem Museum. In 2006 ontving de ze Juryprijs Curaçaosch Museum en er zijn zelfs kunstwerken van haar in de privécollectie van het koningshuis te vinden.

“Ik werk veel met symboliek en interesseer me voor mensen. Artis Magistra betekent in het Latijn: tekenjuf en 22 is mijn huisnummer”, legt Dicke uit over de naam van haar kunstschool. Daarmee zegt ze ook alles wat ze vanuit haar school wil uitdragen. Vanuit Artis Magistra 22 geeft ze privélessen waarbij ze mensen door kunst te laten maken coacht.

“Ik leer mensen niet alleen kunst te creëren, maar ook om dicht bij zichzelf te blijven, want hoe dichter je bij jezelf blijft, hoe scherper je antenne wordt. En om mensen contact te laten krijgen met de liefde vanuit het hart en dat moet iedereen maar vertalen zoals hij het zelf wil.” Op de woensdag- en donderdagmiddag geeft Dicke lessen aan kinderen van 5 tot 18 jaar. In eerste instantie had ze niet de ambitie om les aan kinderen te geven. Ze was bang dat de kinderen verf in hun haar zouden smeren en met klei zouden gooien, maar niets is minder waar. Dicke begeleidt de kinderen en het is altijd goed, zolang het kind er maar plezier in heeft om te tekenen en te schilderen. “Als de kinderen worden opgegeven waarschuw ik de ouders dat ik er geen kunstenaar van kan maken, maar dat ze zich lekker in hun vel moeten voelen. Het moet een ‘feel good-les’ zijn.”

Vanuit de kunstschool organiseert Dicke ook cursussen en workshops, en één keer per week schilder- en keramieklessen. Soms nodigt ze gastkunstenaars uit voor een workshop zoals beeldhouwen, kalligraferen of glas-in-lood. De kunstenares heeft duidelijk een missie met haar lessen. “Iedereen die hier binnenkomt gaat anders naar huis”, beklemtoont ze.

Achter haar huis heeft Dicke diverse gebouwen staan die ze gebruikt als lokaal, studio en tekenkamer. Ze heeft vijf bakovens waarin de keramiek wordt gebakken en overal staan beeldjes, schilderijen, vaasjes, bakjes en andere producten die zij of haar leerlingen gemaakt hebben.

Eens per maand geeft Dicke een eenmalige schilderles met een thema. Binnenkort begint ze met het organiseren, één keer per maand, van losse schilderlessen met een thema, zoals het thema Van Gogh of Cobra. “Ik laat dingen zien waardoor men inspiratie krijgt. Mensen leren er technieken.”

Maar Dicke geeft niet altijd lessen in haar atelier. Ze vindt dat ze ook een sociaal-maatschappelijke taak heeft en ze gaat binnenkort weer iedere week naar Nos Welita, een bejaardenhuis, waar ze les aan ouderen geeft. “Maar ik kan niet continu les geven”, zegt ze. “Ik móet zelf kunst maken. Ik leef voor mijn kunst. Ik eet van mijn commercie en de dingen die ik maak, maar mijn doel is: kunst maken. Ik moet creëren.”

Dicke maakt tegenwoordig ook urnen in allerlei vormen. Mensen kunnen bij haar terecht met hun wensen over de vorm van een urn en daar komt ook weer de kunstenares in topvorm naar voren. “Soms willen mensen hun dierbare nog even bij zich hebben en verstrooien ze de as niet direct, maar houden ze de urn nog even thuis. Dan is het toch fijn om naar iets moois te kijken.”

“Ik ben aan het onderzoeken waar ik iets kan betekenen met positieve toevoeging. Niet kopiëren, maar opleiden om iets te betekenen in de creatieve industrie.” De kunstenares is al een eind op weg met haar kunstschool en iedereen die zich creatief wil uiten kan bij haar terecht voor een cursus.

Aan het einde van het gesprek zegt ze: “Dit was heftig. En nu ik dat allemaal zo verteld heb realiseer ik me nog meer dat je in het ontwikkelingsproces zelf de oorzaak bent van je eigen ‘happiness’.” En voor haar is dat met kunst bezig zijn.

Culturele Agenda

Expo AnnA Oltheten

De overzichtsexpositie ‘Tot nu Toe’ van olieverfschilderijen gemaakt door AnnA Oltheten is tot en met 11 november dagelijks te bezichtigen van 14.00 tot 18.00 uur op Grote Berg aan de Weg naar Westpunt (bovenop de berg afslaan, er staat een bordje). De werken op deze tentoonstelling zijn te koop tegen zeer redelijke prijzen.

Expositie Charles Eyck

Zestig jaar geleden bracht de Limburgse kunstenaar Charles Eyck, op uitnodiging van Chris Engels enkele maanden op Curaçao en Bonaire door. Dit bleek een zeer vruchtbare periode. Eyck heeft monumentaal werk achtergelaten, zoals het tegeltableau van het St. Elisabeth Hospitaal op de zuidgevel aan de Pater Euwensweg. Aangezien Eyck doofstom was, schreef en tekende hij al zijn indrukken op, en dat waren er veel!

De pittoreske steegjes van Punda en Otrobanda, de ondergaande zon, onze industrie, de kleurrijke huizen in de stad, de kunuku en de mensen. Hij genoot van zijn verblijf hier en dat is goed terug te zien in zijn werk en op de expositie die daaraan gewijd is. Op 20 november opent in Landhuis Bloemhof de overzichtstentoonstelling ‘Charles Eyck na 60 jaar terug op Doesji Korsouw’. De meeste werken komen uit privécollecties, maar er zullen ook werken te koop worden aangeboden.

Heeft u thuis nog foto’s, werk of een herinnering aan die tijd, neem dan contact op met Nicole Henriquez via Landhuis Bloemhof, tel. 7375775 of 5603658, nicole.henriquezcur@gmail.com en in Nederland met S. Visschedijk op tel. 043-6042537 in Maastricht of via email: jajvisschedijk@hotmail.com.

De expositie van AnnA Oltheten is tot en met 11 november d te zien.

Oceania

De expositie ‘Oceania’ is nog tot en met 16 november in Landhuis Bloemhof te zien.

‘Tropisch Koninkrijk’ in de Fundatie

Van 29 november tot en met 16 maart 2014 presenteert Museum de Fundatie in Zwolle de tentoonstelling ‘Tropisch Koninkrijk’ in het kader van de viering ‘200 Koninkrijk’. De expositie toont een keuze van een twintigtal kunstenaars van hedendaagse beeldende kunst van Curaçao, Aruba, Bonaire, Saba en St. Eustatius, te weten: Ciro Abath, David Bade, Herman van Bergen, René Emile Bergsma, Nochi Coffie, Heleen Cornet, Ruben La Cruz & Karolien Helweg, Winfred Dania, Glenda Heyliger, Yubi Kirindongo, Stan Kuiperi, Elvis Lopez, Tirzo Martha, Ras Mosera, Magumbo Munto, Osaira Muyale, Ryan Oduber, Felix de Rooy & Kirk Claes, Evelien Sipkes en Ellen Spijkstra. Een aantal kunstwerken wordt speciaal op locatie gemaakt. Deze expositie werd samengesteld door kunsthistoricus en publicist Maarten Jager.

Kerst ‘Marshe di Artesania’

Zaterdag 9 november van 17.00 tot 21.00 uur zullen de ‘artesanos’ veel mooie kerstdecoraties en cadeautjes te koop aanbieden bij Gallery Alma Blou die ook versierd zal zijn met kerstlichtjes. Er is live gitaarmuziek, er zijn ayaka’s (lokaal kerstgerecht) van Altagracia Suarez en stands voorin en achter op de patio.

Kuiperi in Mon Art Gallery

Tot 15 november is de tentoonstelling ‘Rozendaal’ te zien met mixed media-werken van de bekende Arubaanse kunstenaar Stan Kuiperi bij de Mon Art Gallery in het Rif Fort. Het betreft een nieuwe collectie op Arches-papier bewerkt en geïnspireerd door oude foto’s van zijn (over)grootouders die leefden op de plantage Rozendaal op Curaçao. Het is een hommage aan ‘oude families’. Kuiperi was vooral bekend om de op het Arubaanse landschap gebaseerde schilderingen. Openingstijden: maandag tot en met zaterdag non-stop van 10.00 - 19.00 uur; voor meer info: www.monartgallerycuracao.com

Werk van Wilson Garcia is te zien in Gallery Alma Blou.

Rondleidingen Ascencion

Stichting Vormingscentrum Landhuis Ascension organiseert op de donderdagen 14, 21 en 28 november een rondleiding door het fraai gerestaureerde en gemeubileerde landhuis.

Vanaf 08.30 uur staat de koffie klaar. De beheerder brengt u op de hoogte van de bijzonderheden en wetenswaardigheden van het Landgoed Ascencion en de flora en fauna in het omliggende natuurgebied. De rondleiding duurt ruim een uur. Deelname is 10 gulden p.p., koffie, cake en limonade bij aankomst inbegrepen. Deelname is uitsluitend mogelijk bij opgave via tel: 8641950 of 5187265 of per mail: info@landhuisascencion-curacao.com

Gifts and Arts

Morgen, 10 november, organiseert ‘Crafted by Angel’ voor de derde keer dit jaar een ‘Gifts and Arts open house’ met onder meer pentekeningen met bijzondere spreuken van de hand van Elias Gouverneur en andere unieke items zoals boeken van Margrith Dacomo (‘E Yabi’), schilderijen van Therese Jones-da Costa Gomez en andere interessante items. Rond 16.00 uur zal er een kruidenworkshop gegeven worden (tel. 6713847). Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Crafted by Angel op 5149424 of kijk op www.facebook.com/craftedbyangel

‘It takes two’

Op 15 november is de opening van de expositie ‘It takes two’ van de Curaçaose kunstenaars Marjon Wegman en Rien te Hennepe in het Residence Inn hotel te Paramaribo. De expositie bestaat uit keramiek in combinatie met natuurlijke materialen en beelden van stenen van de Tafelberg, waaronder een aantal geluidsbeelden. De expositie wordt mede mogelijk gemaakt door Icana (www.icananv.com), gespecialiseerd in inheemse kunst en handwerk. Het bedrijf werkt nauw samen met allerlei etnische groepen, zoals de marons. Hun doel is aan te tonen dat alles, wat dan ook, met natuurlijke materialen te maken is. Ook bescherming van het Surinaamse eco-systeem staat hoog in het vaandel. De expositie is van 15 tot 20 november in Hotel Residence Inn.

Kerstmarkt Bloemhof

Van 09.00 - 14.00 uur is 23 november de jaarlijkse Kerstmarkt bij Landhuis Bloemhof met lokaal vervaardigde cadeautjes in kerstsfeer.

‘Den Gara di Mañan’

Zaterdag 30 november is bij Gallery Alma Blou de opening van deze expositie van de Curaçaose kunstenaar Wilson Garcia. Garcia neemt de tijd om heel rustig elk schilderij op te bouwen. Hij schildert laag op laag in olieverf om zo vorm te geven aan de zeer subtiele figuren die in zijn werk te zien zijn. Meestal moet de kijker vaker naar een werk kijken om al deze figuren die met elkaar communiceren te ontdekken. Hij houdt van warme kleuren zoals rood, oranje en geel, maar gebruikt ook vaak verschillende tinten blauw.

Expositie Breebaart

Zondag 14 januari 2014 is de opening van de expositie van werken van Fred Breebaart in Gallery Alma Blou. Deze kunstenaar is hier bekend vanwege zijn primitieve schilderijen van het dagelijks leven op het eiland. Vanaf het begin van Gallery Alma Blou in 1996 heeft de gallery werk van Fred Breebaart getoond. Hij vertrok van Curaçao toen hij 12 jaar oud was, maar Curaçao zit nog altijd in hem. Dit keer gaat hij een workshop geven hoe je je eigen kleine ‘Breebaart’ kan maken. Maandag 13 en 20 januari, woensdag 15 en 22 januari en vrijdag 17 januari: in vijf ochtenden van 08.30 - 12.30 uur worden de lessen gegeven. Kosten: 375 gulden. U kunt mailen naar info@galleryalmablou.com u in te schrijven of bellen naar 4628896.

Nieuws op cultureel gebied? Stuurt u uw info zo spoedig mogelijk naar agenda.cultuur@gmail.com

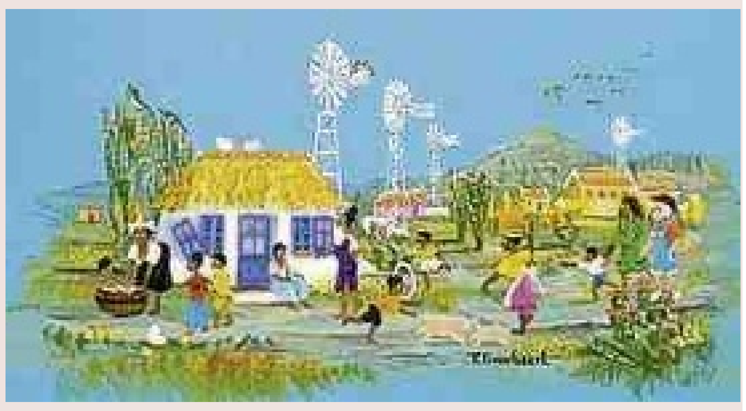

Een werk van Fred Breebaart.

Derde boek van Eric de Brabander

Portugese geschiedenis met Curaçaose saus

De Spaanse socialistische partij vindt dat de voormalig dictator Franco moet worden opgegraven uit de Vallei der Gevallenen en op een andere locatie moet worden herbegraven. Het zou niet passend zijn dat hij daar te midden van zijn slachtoffers ligt begraven. Het was de tweede keer in korte tijd dat ik de naam Franco voorbij zag komen. De eerste keer was enkele weken geleden, toen het nieuwe boek van Eric de Brabander verscheen, 'De supermarkt van Vieira'. Een boek over een vrijheidsstrijder die met een groep anderen het vertrek van Franco en Salazar eist en tegelijkertijd probeert onder het juk van zijn eigen familiegeschiedenis uit te komen.

Tekst: Victorine Stille Foto's: Ken Wong

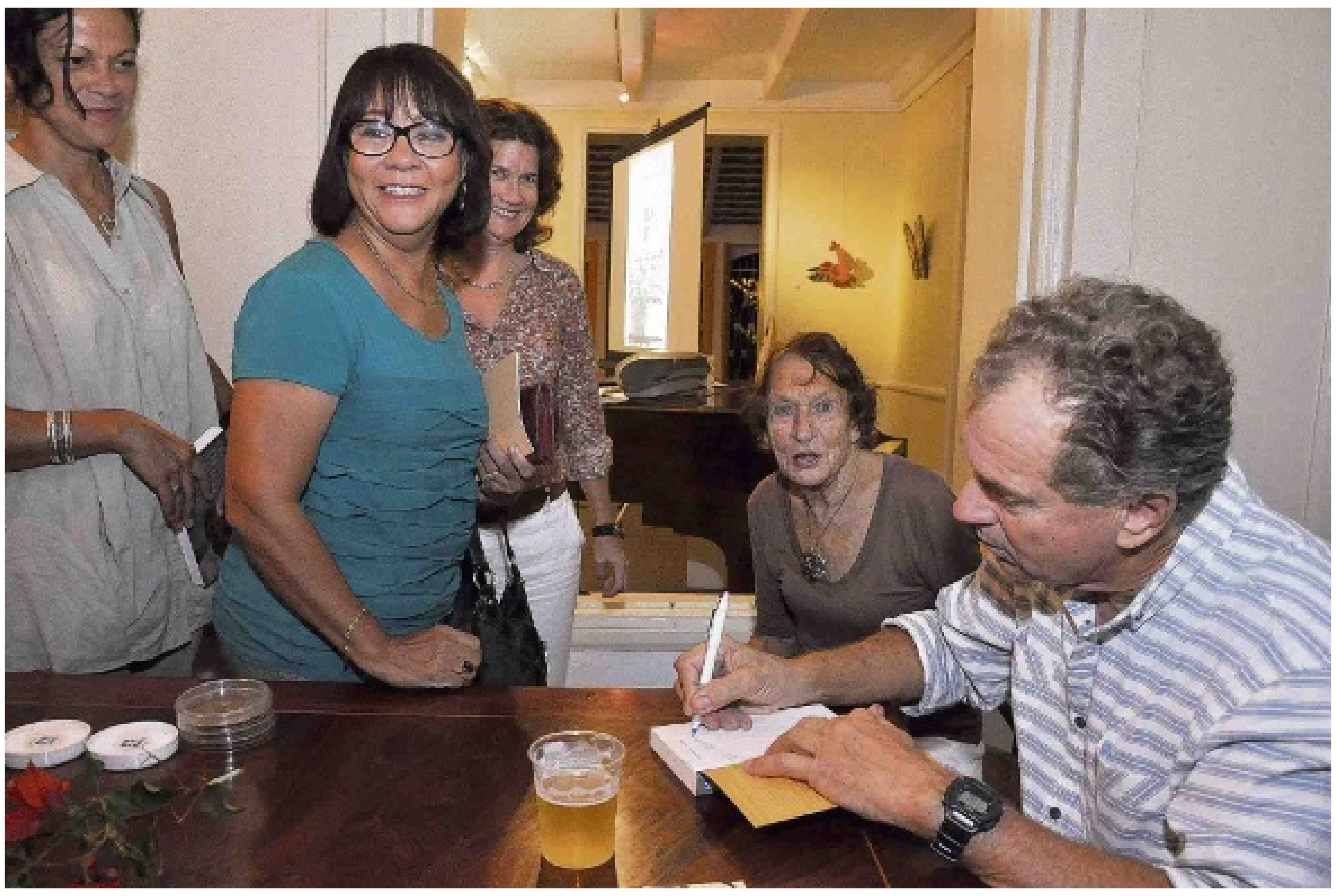

Onder grote belangstelling presenteerde Eric de Brabander vorige week vrijdag zijn boek in Landhuis Bloemhof.

Anders dan dat de titel in eerste instantie doet vermoeden, draait het verhaal om de kaping van het Portugese passagiersschip de Santa Maria in 1961, vlak buiten de haven van Willemstad. Vanwaar de opmerkelijke titel? Eric de Brabander: "Ik heb altijd een kapstok nodig voor mijn verhalen. De kaping is de centrale gebeurtenis in het boek, maar de hoofdpersonen, João en Francisco Vieira hadden allebei een supermarkt op Curaçao. Vader João had voordat hij vertrok van Curaçao een fruteria en zoon Francisco bouwt zijn eigen luxe supermarkt."

Als kleine jongen heeft De Brabander aan de hand van zijn vader de Santa Maria gezien toen het schip niet lang na de kaping de haven van Willemstad weer aandeed. In zijn herinnering 'een prachtig, enorm marinegrijs gevaarte'. Sowieso was het schip een begrip voor De Brabander, zoals voor zoveel Curaçaoënaars. Het was in de naoorlogse jaren tot aan het eind van de jaren zestig gebruikelijk dat Hollandse gezinnen waarvan de man voor de Antilliaanse overheid, de olieraffinaderij of bij het onderwijs werkte om de zes jaar groot verlof kreeg. Dat betekende een vakantie van zes maanden. Veel jeugdvriendjes van De Brabander maakten met de Santa Marta tijdens deze grote vakantie de overtocht naar Europa. "Bovendien heb ik wat met boten, ik houd van het zwakstroomlicht en de geur van de zee. Een boot is voor mij het symbool voor 'ver' en 'avontuur'."

Salazar

'De supermarkt van Vieira' is een boek gebaseerd op een historisch feit dat de aandacht vestigt op een schrijnend stukje geschiedenis. De oorsprong van deze historie ligt op het Iberisch Schiereiland in de dictaturen van Franco en Salazar in respectievelijk Spanje en Portugal. Een geschiedenis die in de rest van Europa naar de achtergrond is verschoven, als men zich al realiseerde wat zich precies in die staten tussen grofweg de jaren dertig tot midden jaren zeventig van de vorige eeuw afspeelde. Eric de Brabander: "Het reizen van nu bestond in die tijd helemaal niet. Als je al naar Spanje ging, dan ging je naar de Costa's en daar was weinig te merken van een dictatuur. Portugal werd in Nederland gezien als een achterlijke uithoek van Europa, bovendien erg arm, dus daar kwam je niet." Maar de meeste Portugezen die hier op Curaçao zaten, veelal voor Shell, hadden elk wel zo hun herinnering aan het autoritaire bewind van Salazar.

João

Eén van die Portugezen is het fictieve karakter uit het boek van De Brabander, João Vieira. Ergens in de jaren vijftig komt hij samen met zijn vrouw van Madeira naar Curaçao om een nieuw leven op te bouwen. Hij begint met zijn broer een fruteria die uitgroeit tot een supermarkt. Zijn verleden laat hem echter niet los. Onder leiding van de historische figuur Henrique Galvao besluit hij met een groep gelijkgestemden de Santa Maria te kapen om internationaal aandacht te vragen voor de situatie in Portugal en Spanje en het vertrek van de twee dictatoren te eisen. Na de kaping krijgt de groep politiek asiel aangeboden

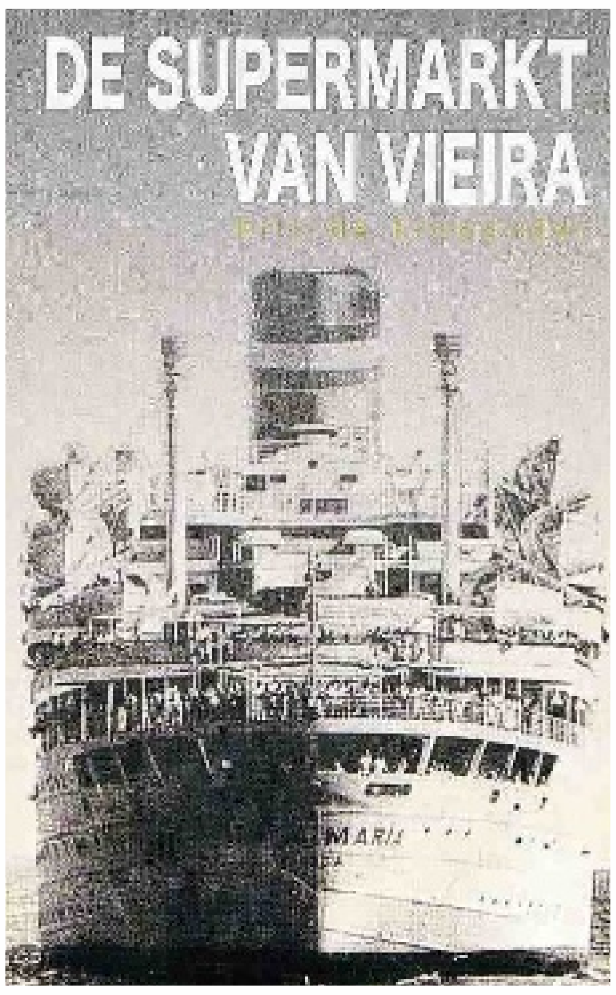

in Brazilië. Zolang Salazar aan de macht is, wagen de Portugese kapers zich niet buiten Brazilië, vanwege het gevaar om geliquideerd te worden door de geheime politie van Salazar, de PIDE. Maar is dat het enige dat João weerhoudt om terug te keren naar zijn vrouw en zoon, die vlak voor de kaping werd geboren? Het feit dat João niets meer van zich laat horen zodra hij voet aan boord van de Santa Maria zet, doet vermoeden dat er meer aan de hand is.

Rua Teodoro Sampaio

Het boek is op ware feiten gebaseerd. De karakters en de gesprekken zijn verzonnen en ingevuld door De Brabander. Maar dat betekent niet dat hij zich niet op personen of gebeurtenissen in zijn eigen leven laat inspireren. "Zoals ik João in de Rua Teodoro Sampaio in Sao Paolo in zijn raamkozijn laat zitten, zo zit er tot op de dag van vandaag een man in het raamkozijn aan diezelfde straat. En de eerlijkheid gebiedt mij te zeggen: zoals Francisco op een gegeven moment staat te klungelen om een dode ezel op te ruimen met een kettingzaag, zo is het mij met mijn eigen ezel in het echt vergaan." Volgens De Brabander ontkom je er niet aan om als schrijver autobiografisch te zijn, ook al schrijf je niet over jezelf.

Onverbeterlijke romanticus

Opvallend in 'De supermarkt van Vieira' is de mate waarin vader João en zoon Francisco op elkaar lijken, maar ook van elkaar verschillen. Zonder dat ze elkaar kennen, zijn vader en zoon beide ondernemer en amateurdistilleerder van alcoholische dranken. João is een pragmatische man die vindt dat hij zijn lot moet ondergaan en daarover niet te veel vragen moet stellen. Voor hem is er letterlijk en figuurlijk geen weg terug. Somberheid en onvrede voeren de boventoon in zijn karakter. Francisco lijkt dezelfde karaktertrekken te hebben. Hij heeft geen zin in gezeur van werknemers in de supermarkt en doet iedere dag hetzelfde. Toch is Francisco content met zijn leven. Het meest kenmerkend daarvoor is een dialoog met zijn vriend Boeïs. De paniek grijpt Francisco naar zijn keel, omdat hij geen avontuurlijk plan heeft voor de tweede helft van zijn leven. Als hij vraagt wat Boeïs de rest van zijn leven gaat doen, antwoordt deze simpelweg: 'Meer van hetzelfde natuurlijk. Of wilde je soms beweren dat je leven tot nu toe niet goed bevallen is?' Dat antwoord stelt Francisco gerust. In de loop van het boek leert de lezer Francisco kennen als een onverbeterlijke romanticus. Met als hoogtepunt dat hij impulsief zijn mobieltje in de doodskist van zijn vader gooit, mocht João onverhoopt niet dood zijn en vanuit zijn graf contact willen zoeken met de buitenwereld om dit misverstand kenbaar te maken.

Spanning

Het verhaal over João en zijn zoon neemt de lezer mee naar verschillende tijden. De belangrijkste daarvan is de aanloop naar het kapingsjaar 1961 en de kaping zelf. De andere belangrijke perioden in het boek zijn de laatste jaren van João in Brazilië en het jaartal 2011 waarin de halfbroer van Francisco contact met Francisco opneemt. Door in de tijd heen en weer te springen, bouwt De Brabander een spanning op die het onmogelijk maakt om het boek terzijde te leggen. Gaat de kaping als gepland? Keert João ooit terug naar Curaçao? Komt Francisco erachter waarom zijn vader het gezin heeft verlaten?

Schrijvende tandarts

'De supermarkt van Vieira' is het derde boek van De Brabander in vier jaar tijd. Een flinke productie, zeker als je beseft dat de schrijver fulltime tandarts is. De Brabander wil op dit moment niet al zijn tijd aan schrijven besteden. Hij vindt het zelfs prettig dat hij na oplevering van zijn laatste boek even niet hoeft te schrijven, weer wat kiezen kan trekken en gewoon op zijn porch kan zitten. "Het schrijven overkomt mij, maar ik zou ook prima zonder kunnen. Mocht ik niet meer kunnen schrijven, dan ga ik gewoon verder met gitaar spelen, fietsen, vissen, filosoferen, enzovoorts." Maar hij heeft wel alweer ideeën voor een vierde boek.

"De kapstok van mijn volgende boek is de Nobelprijs voor de Geneeskunde, uitgereikt aan een Duitser een jaar of tien na de Eerste Wereldoorlog. De vinding van de briljante Duitser komt tachtig jaar later op Curaçao terecht. Een internist van het St. Elisabeth Ziekenhuis leest over die Nobelprijs, vraagt zich af waarom er nooit iets met die kennis van toen gebeurd is en gaat op onderzoek uit. Meer wil ik er nog niet over kwijt. Rustig afwachten maar." Er rest ons dan ook niets om dat maar te doen.

In de tussentijd is 'De supermarkt van Vieira' van harte aan te bevelen. Niet alleen vanwege de spanning die De Brabander opbouwt tot de ontrafeling van de persoonlijke familiegeschiedenis, maar ook door de heldhaftige historische feiten die met recht weer eens onder de aandacht worden gebracht.

Letra

Vahni Capildeo

Als Vahni Capildeo (Trinidad) met een nieuwe bundel poëzie komt, is aandacht geen gek idee. Capildeo is in zo ongeveer alle opzichten uitzonderlijk. Op het eerste gezicht zou men denken dat Boeli van Leeuwens uitspraak dat 'originaliteit vaak een gebrek aan talent verbergt' op haar van toepassing is, omdat ze in haar optreden alles in het werk stelt om originaliteit te beklemtonen. Maar wie door die laag van excessieve excentriciteit heenziet, merkt dat ze waarachtig iets te zeggen heeft over het vele waanzinnige dat ze ziet en fantaseert. Haar verbeeldingskracht is weergaloos. Traditionele scheidslijnen tussen heden en verleden, levende en dode materie, mens en dier, Caribisch en universeel, nacht en dag, verdwijnen in haar werk. Wonderlijk genoeg houdt ze de Caribische actualiteit altijd in het oog, zoals ook het universele heden, het leven op dit moment dat voor haar met duizenden draden verbonden is met het universum van vroeger en straks. Haar poëzie heeft iets duizelingwekkends, dat om een herhaald lezen vraagt. De lezer zal steeds meer ontdekken. Lichtvoetigheid is haar vreemd. Haar pas is zwaar nadrukkelijk en laat sporen na. De lezer heeft tijd nodig het gelezene te verwerken. Dat geldt ook voor haar laatste bundel: Utter. (Peepal Tree Press, augustus 2013).

Monika van Paemel

Over sterfelijkheid gaat de nieuwe roman van de Vlaamse grande dame van de literatuur, Monika van Paemel: Weduwenspek. Een mateloos beklemmend boek over een totaal vastgelopen huwelijk. De man, Herr Gleicher, overleefde een con-

Vahni Capildeo

centratiekamp en misbruikte zijn verleden als excuus om te doen wat hij wil, ook met zijn vrouw. Hij, als slachtoffer, zal de mensen om zich heen ook tot slachtoffers reduceren. Zijn vrouw was onmachtig aan dit geweld te ontsnappen. Hun huwelijk leverde niets op, geen kind, geen vreugde, geen inspiratie. Verval in plaats van ontwikkeling. De man is stervende. Olivia heeft hem lang niet gezien en wordt op een snikhete dag naar het ziekenhuis geroepen, waar ze zich de details van dit proces van verval herinnert. Het boek eindigt met: 'Ze werpt nog een finale blik op Herr Gleicher, hij ligt daar zo onberoerd, het lijkt alsof hij zijn laatste adem niet heeft uitgeblazen - maar ingehouden'.

Ars Poëtica

De zee

De zee, het enige leven dat strekt
Van begin tot einde
- Terwijl alle andre, voor kort gewekt,
Gedwee en weerloos verdwijnen -
Geeft in eeuwige breking
De grote, zachte verzekering
Dat, wanneer allen versterven, verstijven,
Zij bevallig zal blijven.

En als ik ga gehaast,
Genaderd en genaast
Door de jagende dood,
Hoor ik de troost
Van 't eendre golfgeruis,
Dat is als het vermengd gejuich
Van al haar schipbreuklingen, al haar meeuwen,
Aanbreken over de eeuwen,
Die mij verzwijgen en verteren.
Zij heeft geen andre vormen
Dan de borsten van haar golven,
En geen andre woorden dan de volle
Koren van haar branding en haar stormen.

Maar sidderend belijdt
Elk leven, hoe verfijnd
En schoon 't in 't licht verschijnt,
De wankele kortstondigheid
Van zijn bekoorlijkheid
Voor de geweldige eentonigheid van 't grootse
En de onsterflijke lieflijkheid van 't doodse.

J. Slauerhoff, Verzamelde gedichten

Huntu Kòrsou

‘Dienstbaarheid als service’ (7)

De eerste woorden van Rudy Maasdamme, oud-voorzitter van Kiwanis Club Piscadera (KCP) zijn: “Eigenlijk maak ik mij zorgen dat er zoveel service clubs op het eiland zijn. Tegelijkertijd is het een teken hoe hard hun steun voor de samenleving nodig is.”

Tekst: Shakti-Aroena Lakhi

Ik knik, want hoe je het ook wendt of keert, het werk van service clubs is vooral in deze tijd waarin bezuinigingen de boventoon voeren, onmisbaar. Maasdamme: “Ik vind het daarom ontzettend jammer dat wij voor het uitvoeren van onze projecten geen volledige medewerking krijgen, terwijl het zo van belang is. Nu moeten wij bijvoorbeeld invoerbelasting betalen voor spullen die voor de gemeenschap bestemd zijn zoals matrassen voor het ziekenhuis en het Wit Gele Kruis. Vroeger was dat niet zo.”

Kiwanis Piscadera zou geen Kiwanis Piscadera zijn als zij zich gek zouden laten maken door dit soort zaken. Vol passie en moed werken zij mee om ons dushi eiland nog ‘dushier’ te maken. Dat valt in ieder geval af te lezen van de gezichten van de huidige voorzitter Natalie Daal en mede-oprichter Ruben Roosberg die ik behalve Maasdamme spreek.

Daal vertelt waarom KCP 28 jaar geleden werd opgericht: “Wij bieden hulp aan degenen die het nodig hebben. Young children priority 1, want de jeugd heeft de toekomst.” Inmiddels telt de club 24 leden die tijdens alle activiteiten de handen uit de mouwen steken.

Eén van hun jaarlijkse activiteiten is de fundraising, waarbij fondsen worden geworven om initiatieven voor de gemeenschap op te zetten, bijvoorbeeld de K-Kids Club. Roosberg zegt trots: “Dit is de enige club voor kinderen binnen de Kiwanis Caribbean.” Kinderen van 6 tot 12 jaar van de basisschool het St. Franciscus College worden van jongs af aan leiderschaps- en sociale vaardigheden geleerd. “De leerlingen zijn aangesloten bij Kiwanis Piscadera en leren hoe zij zich kunnen inzetten voor hun medemens.” Tijdens een kerstdiner, speciaal georganiseerd voor kansarme kinderen in Rooi Santu, moesten deze jonge leden uit hun eigen spullen een cadeau geven aan deze kinderen. “Zo leren zij te delen”, zegt Daal. Deze Kids Club heeft zelf een bestuur en de kinderen bepalen zelf hoe het er aan toe gaat. “Als er één te laat komt voor de tweewekelijkse activiteiten, dan betaalt hij een gulden aan de pot”, vertelt Maasdamme lachend. Verantwoordelijkheid, stiptheid en discipline, daar gaat het om.
Volgens Maasdamme is de hulp van KCP een druppel op een gloeiende plaat. “Wij kunnen geen vis blijven geven, maar wij vinden het belangrijk dat wij de minder draagkrachtigen leren vissen, zodat zij straks zelfredzaam zijn. Neem de K-Kids Club. Kinderen leren hun persoonlijk leiderschap spelenderwijs te ontwikkelen, een kwaliteit die hen straks hoger op de maatschappelijke ladder brengt.” Hiermee draagt KCP bij aan een betere leefkwaliteit voor deze groep.

Alle drie de leden zijn het erover eens dat onze hedendaagse manier van denken ons van boven naar beneden haalt. Daal voegt er stevig aan toe: “Wij kennen geen loyaliteit en doorzettingsvermogen. Dit is wat wij moeten leren. Ook hier met elkaar over praten is van belang. Zodat saamhorigheid gecreëerd kan worden tussen alle lagen van de maatschappij.” Respect voor elkaar is het basis-ingrediënt voor verbroedering, besef ik maar al te goed.

Ir. Shakti-Aroena Lakhi is voorzitter en medeoprichtster van Huntu Kòrsou. Een stichting die zich inzet voor een ‘better quality of life’ op Curaçao. Meer lezen over dit initiatief: www.huntu-korsou.org en www.facebook.com/HuntuKorsou .

Een fijne eet-omgeving

Bij Tuma mi Man werken we bij onze voorschoolse opvang met een wenbeleid. Kinderen die voor het eerst naar onze opvang komen, laten we de eerste week nog even halve dagen (of kortere dagdelen) meedraaien. Een kind dat gewend is voelt zich veilig in zijn/haar omgeving. Zoals ik al in eerdere columns naar voren bracht is het zich veilig voelen een van de belangrijkste behoeften van een kind. Het is een voorwaarde voor het welzijn en de ontwikkeling van het kind en het helpt storend gedrag te voorkomen. Wanneer een kind zich niet veilig voelt, blokkeert het, neemt het een verdedigende houding aan en staat het nergens meer voor open.
Een gevoel van onveiligheid gaat vaak samen met een behoefte aan controle. Kinderen kunnen hun ‘macht’ om niet te eten of te slapen dan inzetten als een soort tegenreactie. Vooral het moeilijk eten kan ouders nogal wat stress geven. Goede voeding is belangrijk, dus het is niet vreemd wanneer ouders zich zorgen maken wanneer een kind onvoldoende voedingsstoffen binnenkrijgt. Vaak belanden ouders en kinderen dan in een neerwaartse spiraal; het kind eet slecht, de ouders raken geïrriteerd en worden boos, het kind voelt zich nog minder op zijn/haar gemak en eet daardoor nog slechter, waardoor de ouders nog gefrustreerder en bozer worden, enzovoorts..., enzovoorts...

Tips bij het eten
Hieronder volgt een aantal tips om een dergelijke situatie te voorkomen en/of te verhelpen:

Betrokkenheid
Kinderen vinden het vaak leuk om te helpen met koken. Als een kind betrokken wordt bij het eten (boodschappen, koken, tafel dekken), dan is het vaak gemotiveerder om mee te eten.

Gezelligheid
Maak van het eetmoment een gezellige belevenis. Kleed de tafel leuk aan, zet een muziekje op en reserveer voldoende tijd om gehaast en gestress te voorkomen.

Variatie
Eten is leuk als het gevarieerd is. En dan niet alleen de voeding zelf, maar ook de manier waarop je het eet. Een wrap doet bijvoorbeeld denken aan een pannenkoek. Je hoeft dan een keer geen bestek te gebruiken, wat voor kinderen weleens fijn is.

Presentatie
Ook de manier waarop eten wordt gepresenteerd kan het eetritueel een stuk aardiger maken.Maak van het eten gezichtjes of dierenfiguren, of doe wat eten op een prikker.

Verantwoordelijkheid
Wanneer uw kind niet wil eten, leg het dan uit dat het probleem van niet eten vooral voor het kind zelf vervelend is. Bijvoorbeeld: ‘Als je niet eet, heb je straks honger’. Of: ‘Als je zo blijft treuzelen, dan houd je minder tijd over om te spelen’.

Complimenteren
Wanneer uw kind wel eet, geef dan complimentjes, door bijvoorbeeld te zeggen: ‘Jij bent goed aan het eten! Je wilt vast heel groot en sterk worden?’

Alternatief
Net als volwassenen hebben kinderen ook dingen die ze echt niet lusten. Dat is oké en de kans is groot dat ze het later opeens wel lusten. Laat ze wel alles proeven, maar geef het kind de keuze om een paar dingen niet te hoeven eten en biedt een alternatief waardoor het kind nog steeds de benodigde voedingsstoffen binnen kan krijgen.

Tuma mi Man
Tuma mi Man is een kinderdagverblijf dat behalve reguliere opvang ook sociale opvang biedt aan minderbedeelde kinderen uit de achterstandswijken in de omgeving Parera. Voor meer informatie over Tuma mi Man: info@tumamiman.com / +5999 4659200 of Facebook: www.facebook.com/FundashonTumaMiMan

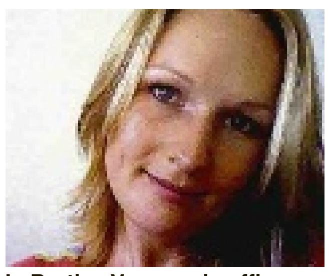

Ir. Bertine Vermeer is office-manager en innovatie-deskundige bij Tuma mi Man.

Puzzels

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL:
1. Amaril; 6. Bijbelboek; 12. deel van een schip; 14. gebraad; 15. uitroep; 17. persoonlijk vnw.; 18. plaats in de Ardennen; 20. achter; 21. klaar; 22. afstandsmaat; 24. alligator; 25. primitieve woning; 26. ik (Lat.); 28. soort papegaai; 29. onheilsgodin; 31. persoonlijk vnw.; 35. gebruik; 37. bruisend; 38. koninklijke aanspreektitel; 40. eiland in de Oostzee; 43. verhoogde toon; 45. bid; 47. wreed; 48. boom; 50. knokkel; 51. jongen; 53. getijde; 54. persoonlijk vnw.; 55. verhoogde toon; 56. uitroep van spijt; 58. Engelse ontkenning; 59. snars; 61. vrucht; 63. kuchen; 64. waterige saus.

VERTICAAL:
1. Schaaldier; 2. getijde; 3. koning (Fr.); 4. nachthagedis; 5. landbouwwerktuig; 7. bijwoord; 8. juffrouw (Ind.); 9. Griekse letter; 10. muzieknoot; 11. soort ijs; 13. spiegelend venster; 16. persoonlijk vnw.; 18. achttiende–eeuwse japon; 19. Japanse parelduikster; 21. uitroep van pijn; 23. waterdoorlatend; 25. kledingstuk; 27. vertakte horens; 30. Engels vorstenhuis; 32. steen; 33. grond om een boerderij; 34. vorm van het boeddhisme; 36. Frans lidwoord; 38. cabaretonderdeel; 39. soort; 41. onder (in samenst.); 42. opmaak; 44. kleiduiven schieten; 45. uitroep van opluchting; 46. grote bijl; 47. grappenmaker; 49. zijde van een schip; 52. voorvoegsel; 54. eucharistieviering; 57. haag; 59. persoonlijk vnw.; 60. muzieknoot; 61. bazige vrouw; 62. voegwoord.

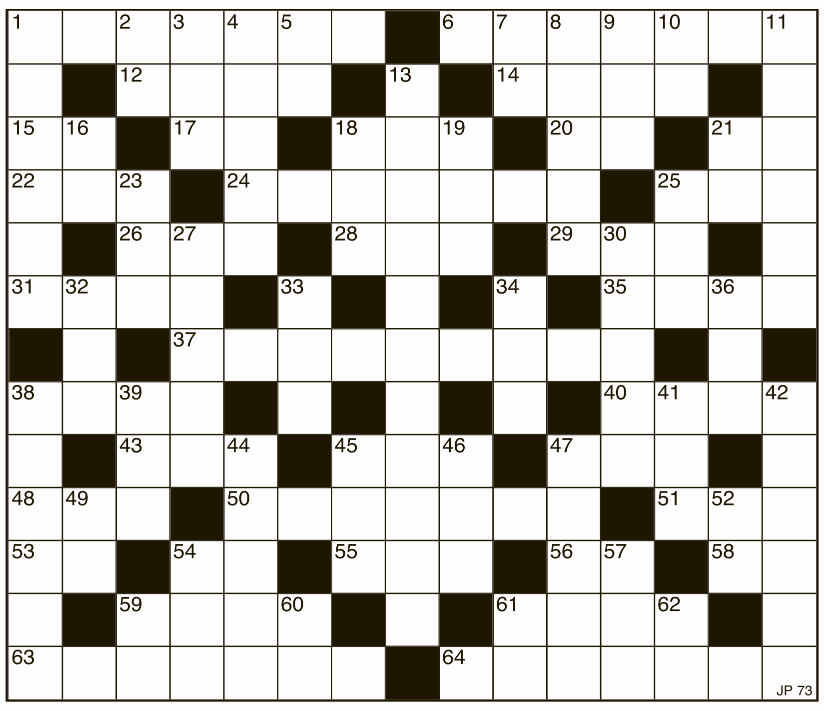

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Carla Arends
Neptunesstraat 5
Aruba

P.T. Matthew-Noldus
Kaya Yerba Hole 10
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2, tijdens kantooruren. Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744. De prijzen vervallen na drie maanden.

ANAGRAM

Op elke verticale regel dient een woord van vier een van vijf en een van zes letters te worden ingevuld. Het woord van vijf letters bestaat uit de letters van het voorgaande woord plus 1, het woord van zes letters bestaat uit de vijf letters van het voorgaande woord plus 1. Als de hele puzzel juist is ingevuld, vormen de letters op de vet omlijnde regel een woord.

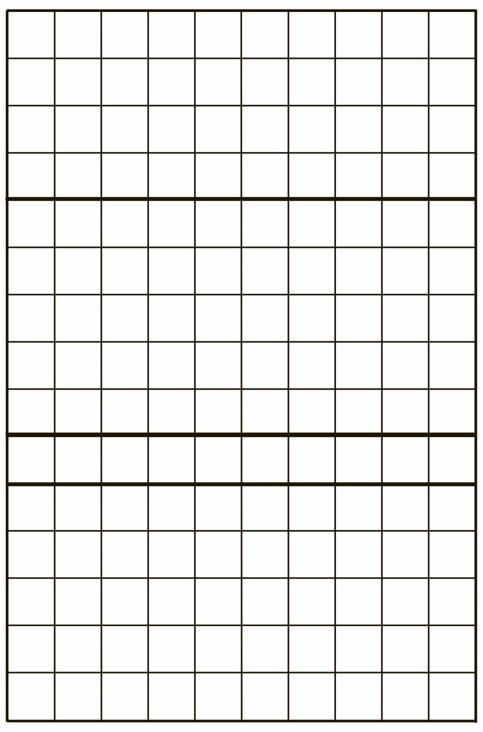

1. Vlak - verfbordje - koninklijke toestemming;
2. ademhalingsorgaan - boordsel - land in Afrika;
3. goed gekookt - rang - leuk;
4. mikpunt - waterdichte stof - hoofdstad van Engeland;
5. getal - vervoermiddel - jaargetijde;
6. draaikolk - afhouden - donder en bliksem;
7. verfstof - duivel - medemens;
8. slotwoord - overdreven voorliefde - verovering;
9. luizenei - oculeren - kannetjeskruid;
10. opschik - gebroken graan - hete springbron

CRYPTO-OVERLAPPER

Op elke regel twee woorden invullen. Twee of meer eindletters van het eerste woord zijn meteen de beginletters van het tweede woord.

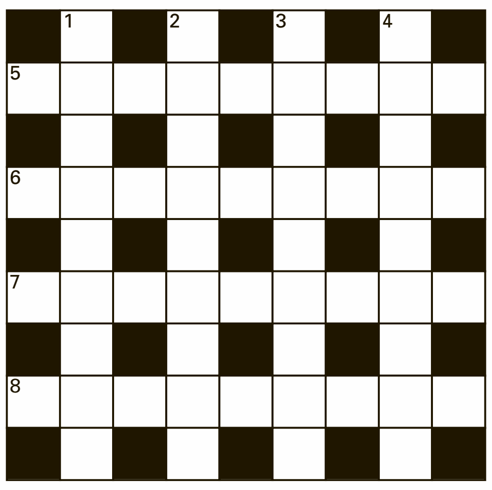

Horizontaal:
5. Hoofd(deel van een spijker) (3); Stoppen met verblijven (8);
6. Vergezellen kan voordelig zijn (8); Het lichaam van een breinaald (4);
7. Tegen de beroemdheid van een bloem (5); Deel van een schitterende school (8);
8. Dier dat een kaart consumeert (7); Aardige kleur (5).

Verticaal:
1. Auto om te stelen (5); Berekening van een sprong (8);
2. Vreemde schuilplaats in een tentje (7); Leven van zwartmaken (5);
3. Stuk van een huishoudster? (8); Even aan de gang (3);
4. Groeit dit op worteltjes? (8); Vanzelf waardevol voor de verwarming (5).

WOORDZOEKER

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

Ir. Bertine Vermeer is office-manager en innovatie-deskundige bij Tuma mi Man.

R G M A C I T A M M A R G
U E A L E N I N G R A M P
U O A L K N IJ P E R L I L
G N R B A P R G T E L O E
I E T E O A E E G A IJ O N
F G Z O T W V E V R E D R
S S L A L S Z O O G E I E
R S E E K T K G N E Z E P
E A N C I E E I T D R L M
D S L U O N O S T O U P I
IJ E L L E R A S N S U D P
R S I S I M P G E C V N N
T A R N R T E W A O IJ E
S U A O O L R P U G R E E
N N O I U T U O E O E K T
O V O K T T A B T T R L S

Atonie
Begijn
Caput
Eindpleidooi
Gagel
Galaavond
Genoeg
Grammatica
Knijper
Kroes
Lening
Maart
Negorij
Nurse
Oekaze
Ongeluk
Pilav
Rouwproces
Sloop
Sluitzegel
Snelweger
Steenpimpernel
Stikster
Strijdersfiguur
Tiaar
Tortilla
Verne
Voormast
Vuurzee

PUZZELSLANG

Begin bij vakje 1. Bij elk volgend cijfer begint een nieuw woord. De laatste letter van een woord is telkens de eerste letter van het volgende woord. Bij goede invulling, is in de licht gekleurde vakjes een woord te lezen.

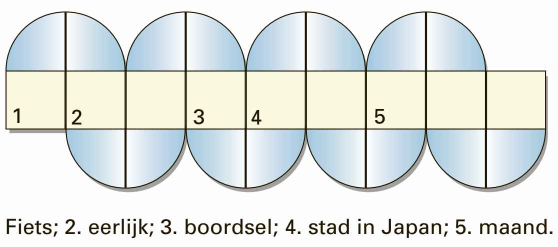

1. Fiets; 2. eerlijk; 3. boordsel; 4. stad in Japan; 5. maand.

© Puzzelland/131109

SUDOKU

		8	6		3			
	3		4				5	7
9		7			5			
				5		8		9
		6			1	2	7	3
7	8	4				6		
	6	1		2		9		
			1					8
4			3				2	1

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

Oplossing vorige week

4	8	9	2	1	6	5	7	3
7	6	3	9	4	5	8	1	2
5	1	2	7	3	8	4	9	6
6	7	1	3	2	4	9	5	8
8	2	4	1	5	9	3	6	7
3	9	5	6	8	7	2	4	1
1	3	7	5	9	2	6	8	4
2	5	8	4	6	1	7	3	9
9	4	6	8	7	3	1	2	5

OPLOSSINGEN VAN VORIGE KEER

Prijspuzzel: HORIZONTAAL: 1. Kozijn; 5. hem; 8. boren; 13. riek; 14. talud; 16. sara; 17. ole; 18. lar; 19. gek; 21. fat; 22. kaam; 25. roof; 27. bout; 28. dus; 30. smid; 32. leed; 33. armoe; 35. dauw; 37. al; 38. inri; 39. unau; 40. pij; 41. plot; 43. avond; 45. wild; 47. emir; 49. eed; 50. aero; 52. keer; 54. kano; 56. ave; 58. uil; 60. vijl; 61. neo; 63. neer; 65. botaf; 67. sire; 68. gerei; 69. rijk; 70. dieet. VERTICAAL: 1. Krom; 2. oil; 3. zeekoe; 4. ijk; 5. har; 6. el; 7. mug; 9. os; 10. raffia; 11. era; 12. nato; 14. tam; 15. der; 18. lat; 20. kos; 23. auditie; 24. gum; 26. omduwen; 27. belle; 28. drive; 29. sound; 31. duplo; 32. lap; 33. ara; 34. end; 36. wijd; 42. omkeer; 44. oen; 46. ironie; 48. reu; 50. aal; 51. zang; 53. rib; 54. kijf; 55. loet; 57. vee; 59. lor; 60. vak; 62. ere; 64. re; 66. tij; 67. si. **Crypto-overlapper:** Horizontaal: 5. Trommelig; 6. spotdicht; 7. pretoriek; 8. zijgevelen. Verticaal: 1. Vrijpartijd; 2. imitatier; 3. mediarree; 4. lichtenen. **Anagram:** 1. haam-omaha-omhaal; 2. stee-steelnestel; 3. egel-tegel-teugel; 4. sier-risee-versie; 5. post-stoep-opstel; 6. voer-vloer-eervol; 7. kras-karos-rokjas; 8. port-tromp-import; 9. rand-drank-nadruk; 10. mode-moede-gemoed. Gevraagd woord: ONTVOERING **Woordzoeker:** TROMPETTIST **Puzzelslang:** 1. Papa; 2. amusant; 3. togo; 4. ocarina; 5. analyse. Het sleutelwoord luidde: PASTORALE.

Crostini's

Crostini's zijn snacks, gemaakt van een klein en dun sneetje brood (toastje), geroosterd en besmeerd met een gevarieerde topping van kruiden en andere ingrediënten. In plaats van brood kan ook een vervanging gebruikt worden. In het recept van vandaag vindt u ook een variant van crostini gemaakt van polenta.

Tekst: Miriam de Windt

Een ding is duidelijk: u dient niet op crostini's te rekenen voor uw dagelijkse behoefte aan voedingsstoffen. De crostini's met kaas kunnen wel een aardige hoeveelheid kalk leveren. Echter, door de kaas krijgt u gelijk ook vetten, verzadigde vetten en cholesterol. Als hapje bij de borrel, zult u meerdere crostini's eten, waardoor u dan ook meer van de voedingsstoffen binnen krijgt. Let wel, ze zijn gemaakt van brood of andere koolhydraatvervanging. Veel koolhydraten, vooral in de avond- en nachtelijke uren, zoals het gebruikelijk is bij borrelen, komen uw gewichtshandhaving of -vermindering niet ten goede. De toppings hebben een uitgesproken smaak, anders is het geen crostini. Over het algemeen betekent een 'uitgesproken' smaak in de praktijk zoutig en pittig. Beide zijn smaken waar niet iedereen veel van kan hebben. Zout niet teveel, met betrekking tot de bloeddruk en bloedcirculatie. Pittigheid ook niet teveel, in verband met maag- en darmklachten (zure, brandende maag en gasvorming).

Crostini

Crostini is een Italiaans woord voor dun toastje, origineel afkomstig uit Toscane. De basis voor crostini is oud brood met zout en olijfolie. Eigenlijk dus een prima restverwerking voor brood. De toppings kunnen ook restverwerking zijn. Van groenten, tonijn, wat vlees.

Crostini wordt doorgaans verward met bruschetta. Het grootste verschil is dat crostini een snack is, terwijl bruschetta een maaltijd kan zijn, bijvoorbeeld een lunchgerecht.

Crostini wordt besmeerd met toppings van fijn gemalen of heel klein gesneden ingrediënten. Voor bruschetta kunnen de toppings grover zijn, vaak zelfs salades. Voor een crostini wordt het brood vooraf geroosterd en daarna besmeerd. Bruschetta wordt gegrild met de topping.

De toppings

In het recept van deze aflevering vindt u drie toppings, elk met een eigen smaak.

De eerste topping is een soort tapenade gemaakt van aubergine, gedroogde tomaten en zwarte olijven. Een echte tapenade is het niet, want er zijn geen kappertjes gebruikt in het recept. Tapenade komt namelijk van het woord 'tapeño', hetgeen kappertjes betekent in het Provençaals.

Zoals u in de analyse kunt zien, levert deze topping het minste aan voedingsstoffen: geen vetten, geen cholesterol en heel weinig calorieën. Wilt u crostini's serveren met weinig risico's voor iemands gezondheidstoestand, dan is een topping van voornamelijk groenten de beste keuze.

Zodra er kaas gebruikt wordt, wordt het spectrum van voedingsstoffen geheel anders. Kenmerkend voor crostini's is een uitgesproken smaak van de topping. Kaassoorten worden dan ook vaak gebruikt. In de analyse valt gelijk op te merken dat de vetten en verzadigde vetten aan de hoge kant zijn. Vooral bij de crostini's met mascarpone en gorgonzola. Mascarpone wordt gemaakt van room en gorgonzola is een blauwschimmelkaas gemaakt van volle melk. Beide kazen zijn dus nogal vetrijk van zichzelf. U dient ook niet te vergeten dat veel kaas schimmelinfecties kan veroorzaken. Geloof me, schimmels wilt u niet in uw lichaam!

In een mediterraan dieet...

Bij een mediterraan dieet hoort gezelligheid, relaxen, samen genieten. Echter nooit ten koste van uw gezondheid. Het moet niet zo zijn dat wij feestend onze gezondheid ondermijnen. Crostini's zijn hapjes die u zelf maakt, dit is een enorm pluspunt. U hebt volledig in de hand welke ingrediënten u gebruikt. U kunt zorgen voor verse kruiden en groenten, en geen chemische stoffen zoals MSG. Ondanks het feit dat kaassoorten in de toppings zorgen voor veel vetten en cholesterol, is het toch een heel ander verhaal dan kant-en-klare borrelhapjes die gefrituurd moeten worden.

Het advies is dan ook niet moeilijk te bedenken: serveer meer crostini's met toppings van groenten en kruiden en minder met kaas.

Miriam de Windt is diëtiste en natural nutritionist.
T 889-1788
C 520-6932
E mdewindt@scarlet.an.

Voedingswaarde voor 1 crostini met topping tomaten

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH
Calorieën/ kJoules	85 / 357	4%
Natrium	181 mg	9%
Eiwitten	5 g	5%
Kalk	127 mg	6%
Vetten	4 g	6%
IJzer	0.29 mg	2%
Verzadigde vetten	3 g	15%
Vitamine A	61 mcg	7%
Vitamine B1	0.03 mg	3%
Vitamine B2	0.06 mg	5%
Vitamine C	3 mg	4%
Cholesterol	11 mg	4%
Koolhydraten	7 g	3%
Voedingsvezels	1 g	3%

Voedingswaarde voor 1 crostini van polenta met gorgonzola

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH
Calorieën/ kJoules	128 / 538	6%
Natrium	94 mg	5%
Eiwitten	6 g	6%
Kalk	99 mg	14%
Vetten	12 g	18%
IJzer	0.4 mg	3%
Verzadigde vetten	5 g	25%
Vitamine A	40 mcg	4%
Vitamine B1	0.08 mg	8%
Vitamine B2	0.09 mg	7%
Vitamine C	0	0
Cholesterol	21 mg	8%
Koolhydraten	4 g	2%
Voedingsvezels	1 g	2%

Voedingswaarde voor 1 crostini met topping aubergine

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH
Calorieën/ kJoules	49/206	3%
Natrium	74 mg	4%
Eiwitten	1 g	1%
Kalk	7 mg	1%
Vetten	2 g	3 %
IJzer	0.2 mg	1%
Verzadigde vetten	0	0
Vitamine A	3 mcg	0
Vitamine B1	0.02 mg	2%
Vitamine B2	0.03 mg	2%
Vitamine C	1 mg	1%
Cholesterol	0	0
Koolhydraten	7 g	3%
Voedingsvezels	1 g	2%

De percentages zijn berekend op basis van 2000 calorieën (8400 Kjoules) per dag, voor een gezonde volwassene.

Kook mee met May

Crostini

Crostini met aubergine

1 Italiaans brood in sneetjes van 1 1/2 cm snijden.
Grote sneetjes doormidden snijden.
1 medium aubergine in plakjes gesneden
3 à 4 eetlepels olijfolie
3 eetlepels pasta van zwarte olijven (pot)

Aubergine-plakken in wat olie gaar bakken. Laten afkoelen. Met de olijvenpasta in de keukenmachine mengen. De sneetjes brood met olie insmeren en aan beide kanten bruin bakken. De pasta op het warme brood smeren en serveren.

Crostini met anchovis

4 tomaten, vel en pitten verwijderd, in reepjes gesneden
4 anchovisfilets in olie, graat verwijderd, afgespoeld, fijn geprakt
1/4 cup fijn gehakte Italiaanse peterselie
1/3 pond mozzarella in plakjes

Tomaten met anchovis en peterselie mengen. De mozzarella op het brood leggen. Het tomatenmengsel erop arrangeren. De crostini's onder de grill leggen tot de kaas smelt.

Crostini van polenta

De polenta koken volgens de aanwijzing op de verpakking. De gekookte polenta in een met plasticfolie beklede loaf-vorm doen. Laten afkoelen (eventueel in de koelkast). In plakken snijden. De broiler voorverwarmen. Een bakplaat met olie invetten, de plakken polenta erop arrangeren en de plakken met olijfolie bestrijken. De bakplaat onder de grill plaatsen en de polenta 5 minuten aan elke kant bakken.

Crostini van polenta met Gorgonzola

120 gram Italiaanse Gorgonzola
1/4 cup mascarpone
2 eetlepels gehakte geroosterde walnoten
De Gorgonzola met de mascarpone mengen.
8 van de gegrilde polenta-plakken met het kaasmengel bedekken. Nog 2 minuten onder de grill bakken. Met de noten bestrooien. Warm serveren.

Eet smakelijk,
May

WIJNADVIES

Verzorgd door de wijnspecialisten van Licores Maduro

Trio Reserva White, Concha Y Toro

Druivensoort:	**Pinot Grigio, Pinot Blanc & Chardonnay**
Streek:	**Casablanca Vallei, Chili**
Kleur:	**Heldergeel**
Geur:	**Mandarijn en perzik**
Smaak:	**Vele soorten witfruit en mineraal**

Het wijnhuis Concha Y Toro heeft een uitmuntende reputatie in het maken van heel goede wijnen.
Toch zijn de meeste wijnen van Concha gebaseerd op één druivenras of zoals wij graag zeggen een monocépage. Maar zoals de naam al doet vermoeden is er hier gekozen voor een combinatie van drie druivenrassen en dat geeft een heel spannende wijn met veel diepgang en complexiteit van smaken.
We proeven de rijpheid van de Chardonnay, de mineraliteit van de Pinot Grigio en de florale tonen van de Pinot Blanc.
Ik ruik vers gepelde mandarijnen, perziken en jonge groene sla. De wijn is goed mondvullend en heeft een goede balans van fruit, hout en mineraliteit.
Wederom een mooie wijn uit de grote Concha-familie, één om trots op te zijn.

Santé!

Erik van Kampen, sommelier

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store Licores Maduro en uw favoriete supermarkt!

Het genot van wijn

Krug Champagne: Ultieme luxe in een fles

Champagne is sowieso een luxedrank, maar Krug spant ontegensprekelijk de kroon. Op bezoek bij een van de meest exclusieve champagnehuizen.

Tekst: Erik van Kampen

"Wij beginnen waar de anderen stoppen", zegt Olivier Krug, telg van de zesde generatie Krug. Hij bedoelt daarmee dat de goedkoopste champagne van Krug ('Grande Cuvée' genaamd) voor een ander champagnehuis de topcuvée zou zijn, zowel in kwaliteit als in prijs. Voor zo'n Grande Cuvée moet je als eindconsument om en nabij de 280 gulden neertellen. Maar het moet gezegd: de kwaliteit is uitmuntend. Gelukkig hoef ik vandaag geen rekening te houden met de prijs. Ik behoor tot het beperkte gezelschap van sommeliers dat door Krug werd uitgenodigd, en de Grande Cuvée maakt deel uit van het onthaal. Voor mij is het de tweede keer dat ik dit kleine champagnehuis bezoek. Opnieuw valt het mij op hoe je hier - ondanks die wereldreputatie van duur en exclusief te zijn - weinig uiterlijke tekenen van rijkdom aantreft. De stijl en inrichting van de gebouwen zijn sober, Olivier Krug en zijn oenoloog Eric Lebel zijn twee charmante, bescheiden gastheren.

In het glas komen twee eigenschappen van Krug telkens weer terug; ze vormen als het ware de signatuur van het huis: een opmerkelijke finesse en een uiterst fijne aciditeit, die duidelijk en zelfs gedurfd aanwezig is, maar altijd nobel en evenwichtig blijft. Krug is alvast geen voorstander van een hoge 'dosage' (het toevoegen van een zoete likeur vòòr de definitieve botteling).

Sinds de oprichting in 1843 - door Johann-Joseph Krug, van Duitse afkomst - is de Krug-filosofie quasi onveranderd gebleven. Zo vindt bij Krug de alcoholische gisting van de wijnen nog altijd plaats in kleine eikenhouten vaten van 205 liter. Die worden met veel liefde en vakmanschap onderhouden en hebben alle een andere leeftijd, wat de complexiteit van de wijn, samengesteld uit al die wijnen van verschillende vaten, verhoogt.

Krug gebruikt ook een hoog percentage 'reservewijnen' in zijn champagnes, wijnen van vroegere oogsten die - zoals gebruikelijk in Champagne - gemengd worden met de wijn van de meest recente oogst. In elke Grande Cuvée zitten reservewijnen die tot 25 jaar oud kunnen zijn. Wat die zo begeerde combinatie van rijpe en jeugdige aroma's oplevert.

De drie klassieke druivensoorten in Champagne (Chardonnay, Pinot Noir en Pinot Meunier) worden ook in de Grande Cuvée gebruikt, maar in welke proportie wil men niet meteen kwijt; om het 'mysterie' te bewaren, neem ik aan. Na enig aandringen kom ik toch te weten dat Pinot Noir dominant aanwezig is tot 58 procent, afhankelijk van het jaar. Ten slotte heeft elke fles Krug minstens 6 tot 7 jaar kelderrijping achter de rug alvorens op de markt te komen, wat zowel de romigheid van de textuur als de complexiteit van de smaak ten goede komt. Wandelend door de onderaardse kelders zie ik miljoenen flessen liggen. Een enorme blokkering van kapitaal.

Topkwaliteit heeft zijn prijs, ook voor de aandeelhouders. Na 130 jaar moest de familie Krug in de jaren 70 op zoek naar extern kapitaal, onder meer om meer eigen wijngaarden te kunnen aankopen en zo de autonomie in de bevoorrading van druiven te versterken.

Cognacproducent Rémy Martin kocht zich in en verwierf stilaan de meerderheid van de aandelen. Maar de familie Krug bleef het bedrijf leiden, ook nadat Krug in 1999 overgenomen werd door de luxemultinational LVMH.

Daarna werd marketing steeds belangrijker bij Krug, ten slotte is LVMH ook eigenaar van exclusieve parfums, reiskoffers en mode.

Zo is er nu de 'Montgolfière Krug', een luchtballon voor acht personen waarin je van een 'Krugdiner' kan genieten. Een evenement in de lucht past immers bij de lichtheid, frisheid en exclusiviteit van Krug, zo vertellen de marketeers. De 'Montgolfière Krug' verliet Parijs in oktober vorig jaar en passeert onder meer de Verenigde Staten, Japan en Hong Kong. Er werd ook een modieuze Krug-reiskoffer ontworpen, waarin je flessen, kristallen glazen en ijsemmer kan wegbergen. Uiteraard in een gelimiteerde editie met genummerde koffers. Kostprijs? Dat wil men bij Krug niet zeggen. Net zomin als het aantal flessen Krug dat sinds de overname geproduceerd wordt.

Je kan er nochtans van uitgaan dat een multinational als LVMH een potentiële meerverkoop nooit laat liggen. Maar luxemarketeers weten ook dat luxe schaars moet blijven, althans in de perceptie.

De mythe van Clos du Mesnil

In 1971 koopt de familie Krug een kleine ommuurde wijngaard van 1,85 hectare, middenin het dorp Mesnil-sur-Oger. Deze 'Clos du Mesnil' zou hen wereldroem opleveren. De wijngaard heeft een ideaal microklimaat, onder meer door de zuidoostelijke expositie ten opzichte van de zon, maar ook door de warmte van de omliggende huizen. Er worden maar 9.000 à 11.000 flessen van gemaakt, uitsluitend van Chardonnay, en alleen in de echt goede jaargangen. 'Clos du Mesnil' is dus altijd 'millésimé' (druiven van één enkel oogstjaar). Opmerkelijk detail: de wijnmaker is een jonge vrouw, Julie Cavil. We krijgen de Clos du Mesnil 1998 in ons glas, terwijl we in de wijngaard staan. Dat mist nooit zijn effect. De typische stijl van Krug - finesse en aciditeit - bereikt hier zijn opperste expressie. Of je er de prijs voor over hebt, is een andere kwestie.

Het succes zette de familie ertoe aan om opnieuw zo'n ommuurde wijngaard aan te kopen, de 'Clos d'Ambonnay', slechts 0,685 hectare van uitsluitend Pinot Noir, aan de rand van het dorp Ambonnay. Hier worden slechts 3.000 flessen gemaakt. De eerste jaargang was 1995. Hij is nog duurder dan 'Clos du Mesnil'.

Dergelijke luxecuvées zijn vooral bedoeld om het exclusieve imago nog te versterken. De reële business van Krug berust voor 85 procent op de 'Grande Cuvée'.

Voor mij blijft Krug Pure Luxe in een fles en heel af en toe willen we ons toch allemaal met Pure Luxe laten verwennen, of niet?

À Votre Santé

Erik van Kampen is sommelier bij Licores Maduro.

Recht

Hoger beroep in Aruba

Tegen vrijwel alle vonnissen van het Gerecht in Eerste Aanleg van Aruba in civiele zaken kan hoger beroep worden ingesteld. De hoger beroep-instantie in Aruba is het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, St. Maarten en van Bonaire, St. Eustatius en Saba.

Tekst: Misha Bemer

Middels het instellen van hoger beroep wordt opgekomen tegen een onwelgevallig vonnis. Het instellen van hoger beroep vindt plaats middels het bij het Hof indienen van een akte van appel. In deze akte kan worden volstaan met te stellen dat er hoger beroep wordt ingesteld tegen het vonnis waarin de partij die hoger beroep instelt - de appellant - zich niet kan vinden. Vervolgens heeft de appellant zes weken om de griffierechten te voldoen en om een memorie van grieven in te dienen. Het betalen van griffierechten is verplicht; indien de griffierechten niet tijdig worden voldaan komt het hoger beroep te vervallen. Tot het indienen van een memorie van grieven, waarbij de appellant aangeeft waarom hij zich niet kan vinden in het vonnis, is de appellant bevoegd, niet - anders dan in Nederland - verplicht. Overigens is het wel sterk aan te bevelen een memorie van grieven in te dienen. In de praktijk wordt ook in de meeste gevallen een memorie van grieven ingediend, wanneer de appellant het hoger beroep daadwerkelijk wenst voort te zetten.

Wat zijn nu die grieven? Anders dan de term doet vermoeden behoeft een grief geen verwijt aan het adres van het Gerecht in te houden. Zo kan een grief ook behelzen het aanvoeren van een stelling die in eerste aanleg niet is aangevoerd, waaruit aldus volgt dat het hoger beroep ook kan worden gebezigd voor het herstellen van 'fouten' door een van de procespartijen. Het enkele feit dat een vonnis in hoger beroep 'over de kop' gaat wil aldus niet zeggen dat de eerste rechter het volgens het Hof 'niet goed' heeft gedaan. Het kan heel goed zijn en komt ook vaak voor dat een vonnis in hoger beroep sneuvelt omdat een partij een niet eerder ingenomen stelling aanvoert waardoor er alsnog een voor die partij gunstig vonnis uit de bus komt. Een partij kan bijvoorbeeld ook in hoger beroep alsnog bewijs leveren dan wel aanbieden van een stelling die in eerste aanleg was gesneuveld omdat deze werd betwist door de andere partij.

Ook aardig om te weten is dat, anders dan in het strafrecht, een vonnis in hoger beroep niet ongunstiger kan zijn voor de appellant dan het vonnis van de eerste rechter. Kortom, wanneer een partij in eerste aanleg wordt veroordeeld 50.000 florin aan schadevergoeding te betalen en deze partij stelt hoger beroep in, dan kan hoogstens het eerste vonnis worden bekrachtigd. Dit is overigens niet het geval wanneer de andere partij, de geïntimeerde, ook opkomt tegen het vonnis. De andere partij kan zelfstandig appel instellen, bijvoorbeeld omdat er van de gevorderde schadevergoeding tot een bedrag van 100.000 florin alleen maar de helft is toegewezen. De andere partij kan ook een afwachtende houding aannemen en eerst nadat de tegenpartij hoger beroep heeft ingesteld en dit door het hof kenbaar is gemaakt opkomen tegen het vonnis. Doet de andere partij echter geen van beide, dan kan de partij die hoger beroep heeft ingesteld in het ergste geval ook van het Hof te horen krijgen dat

er 50.000 florin moet worden betaald. Wel dient er rekening mee te worden gehouden dat de appellant wanneer het hoger beroep niet slaagt in de meeste gevallen door het Hof zal worden veroordeeld de proceskosten te betalen. Die kosten kunnen vooral in hoger beroep aardig oplopen.
Het is voorts zaak er bewust van te zijn dat het instellen van hoger beroep schorsende werking heeft, tenzij het vonnis uitvoer bij voorraad is verklaard. Dit wil zeggen dat, wanneer het hierboven genoemd voorbeeld erbij wordt genomen, de partij die door het Gerecht 50.000 florin toegewezen heeft gekregen het vonnis ten uitvoer kan uitleggen, zonder acht te slaan op het hoger beroep, indien het Gerecht haar vonnis uitvoerbaar bij voorraad heeft verklaard. Zo kan het voorkomen dat in hoger beroep de vordering alsnog wordt afgewezen, terwijl het vonnis van de eerste rechter reeds ten uitvoer is gelegd. In dat geval dient de partij die alsnog aan het kortste eind heeft getrokken de geïncasseerde gelden terug te betalen. Voorts zal die partij gehouden zijn eventuele schade te vergoeden. Daarbij kan gedacht worden aan de schade geleden als gevolg van het openbaar veilen van aan de door de eerste rechter veroordeelde partij toebehorende goederen. Dit gegeven kan voor een partij aanleiding zijn om eerst de uitkomst van een door de andere partij ingesteld hoger beroep af te wachten alvorens over te gaan tot het treffen van executiemaatregelen. Zoals we hebben gezien kan het Hof immers tot een ander oordeel komen, al dan niet als gevolg van een nieuwe stelling van de partij die hoger beroep heeft ingesteld.

Misha Bemer is advocaat en partner bij HBN Law op Aruba

Mens & Werk

Gezondheidsmanagement

Gezondheidsmanagement is hot. Dit heeft verschillende redenen. Allereerst is daar de hogere pensioengerechtigde leeftijd en het verzuim in organisaties zal hierdoor stijgen en de verantwoordelijkheden van de werkgever op het terrein van verzuim, re-integratie en sociale zekerheid nemen toe.

Tekst: Judice Ledeboer

Het is niet de bedoeling dat de verantwoordelijkheid van de werkgever bij hen komt te liggen, maar er ligt wel een taak bij de werkgevers. Zij moeten er echter wel voor zorgen dat er een gezonde werkomgeving is. Investeren in de gezondheid van medewerkers loont, ook maatschappelijk gezien. Er zijn teveel mensen ziek of half ziek, waardoor ze niet goed presteren. Ziekteverzuim is tegenwoordig een te hoge kostenpost.
Er wordt hoe langer hoe meer op een andere manier naar verzuim en gezondheid gekeken. De definitie van gezondheid luidde vanaf 1948 volgens de World Health Organisation: 'Volledig fysiek, geestelijk en sociaal welbevinden' en is aangevuld 'met het vermogen om zich aan te passen en zelf te beheren'. In lijn met deze definitie zal de werkgever anders moeten omgaan met verzuim. De werkgever komt dikwijls pas in actie als werknemers ziek worden, nu moet er aan preventie gedaan worden op het gebied van gezondheidsmanagement.

Dat er iets mis gaat op het gebied van de gezondheid op de werkvloer is al te voorspellen als de werknemers niet meer tevreden zijn en er veel geklaagd wordt en minder initiatief getoond wordt. Deze signalen worden vaak niet gezien als een teken van onrust met als gevolg: hoger ziekteverzuim.
Uit onderzoek is naar voren gekomen dat een succesvolle aanpak op bedrijfsniveau meer kans van slagen heeft wanneer de organisatie zich niet focust op ziekteverzuim, maar op gezondheid, preventie en optimale inzetbaarheid. Dit begint bij het beleid. Veel bedrijven zien het belang ervan nog niet voldoende. Ze vinden dat het de verantwoordelijkheid van de werknemers zelf is om op hun eigen gezondheid te letten. Het spreekt voor zich dat het de verantwoordelijkheid van de werkgever is als het gaat om het creëren van een gezonde werkomgeving met goede werkmaterialen en een goed werkklimaat.
De werknemer zou ook de ruimte moeten hebben om zijn beklag te doen als de werkomgeving en werkmaterialen niet goed zijn. Denk aan ruimtes waar het te koud of te warm is, waar vocht langs de muren sijpelt waardoor er ook schimmelvorming is of ruimtes die geen daglicht hebben. In veel landen is het verboden om mensen in ruimtes te laten werken waar geen daglicht is. Op Curaçao komt het regelmatig voor dat administratief personeel in ruimtes werkt waar het daglicht niet naar binnen komt. Dit heeft op den duur een negatief effect op het werk. De werknemers voelen zich opgesloten, krijgen problemen met de ademhaling en voelen zich suf aan het eind van de dag.
Betere wetgeving en controle door arbodiensten zouden deze situatie in positieve zin kunnen veranderen. Ook aandacht voor de werkdruk, om wat voor reden dan ook, zal leiden tot minder ziekteverzuim. Veel mensen melden zich ziek als de werkdruk te hoog wordt en er niet naar hen geluisterd wordt en/of er iets gedaan wordt aan het voorkomen van die werkdruk. Daar zijn honderden redenen voor en daar is al vaak over geschreven.

Werken in een ruimte zonder daglicht heeft op den duur een negatief effect. De werknemers voelen zich opgesloten, krijgen problemen met de ademhaling en voelen zich suf aan het eind van de dag.

Werknemers kunnen zelf ook meer doen om hun gezondheid goed te houden. Administratieve medewerkers zitten vaak het grootste deel van de dag. In grotere kantoorgebouwen kunnen ze de trap nemen in plaats van de lift, of hun auto verder van het kantoor parkeren om op zijn minst 's morgens en in de namiddag een stukje te lopen naar en van het werk naar hun auto. Er zijn echter ook werknemers, denk aan winkelpersoneel, dat de hele dag moet staan. Ook dat is niet goed voor de, vooral fysieke, gezondheid. Af en toe even kunnen zitten ontlast het gehele lichaam, maar de werkgever geeft daar soms niet de mogelijkheid voor.
En dan het eetgedrag op het werk. Het komt vaak voor dat werknemers even een maaltijd halen of laten halen bij een snèk. Deze maaltijden worden dan uitgebreid verorberd, zittend achter het bureau. Het hele kantoor ruikt dan naar de stoba, kippenpoten of het geitenvlees. De maaltijden bevatten vaak veel rijst en/of funchi met een schijfje komkommer of tomaat. Volgens voedingsdeskundigen zijn dit soort maaltijden heel ongezond. Veel te veel lege calorieën die men ook niet kwijtraakt door te weinig beweging. Gevolgen: overgewicht. De klok op dit gebied is al geluid, maar men trekt zich er niets van aan. Ziektes tengevolge van overgewicht komen veel voor. De werkgevers en samenleving moeten dit met elkaar betalen. Een 'gezonde' kantine of de mogelijkheid om gezonde maaltijden te kopen die voldoen aan de eetcultuur van de Curaçaoenaar zouden mogelijkheden kunnen zijn om de werknemers tegemoet te komen in het behouden van een goede gezondheid. En voorlichting over gezond eten en leven.

Er zijn nog veel meer dingen die een organisatie kan doen. Bij het aannemen van nieuwe medewerkers en bij beoordelingsgesprekken kan bijvoorbeeld extra aandacht gegeven worden aan de fysieke en mentale gesteldheid van het personeel. Het hangt uiteindelijk van de cultuur van een bedrijf af of de werknemer ook daadwerkelijk gedwongen kan worden om zijn levensstijl aan te passen. Schoolmeestersgedrag van de werkgever gaat niet werken. Men zal het samen voor elkaar moeten krijgen om een gezond werkklimaat met gezonde werknemers te krijgen. Het spreekt voor zich dat directie en leidinggevenden het goede voorbeeld moeten geven, want goed voorbeeld doet goed volgen. Er is nog veel te winnen op dit gebied.

Management

Over organiseren, ondernemen, managen en leidinggeven
Leiderschap

De laatste artikelen van deze serie betroffen het Xcel-managementmodel, de laatste verbetering op de Baldrige-, EFQM- en INK-kwaliteitsmodellen. Er zijn daarbij aanzienlijke verbeteringen in de eerdere kwaliteitsmodellen aangebracht. Zo heeft het Xcel-model zeer terecht bedrijfscultuur als fundament van het bedrijf terwijl Baldrige foutief nog steeds informatie en analyse hanteert.

Tekst: Jan de Ruijter

Foutief omdat wanneer eenmaal de strategische wandelweg van missie, visie, positionering, doelen stellen, actieplannen en beleidsbouwstenen is opgemaakt, het succes van de onderneming geheel afhankelijk is van de succesvolle uitvoering van die plannen, van de menselijke factor. En het gedrag van mensen in een onderneming wordt in de grootste mate bepaald door bedrijfscultuur.

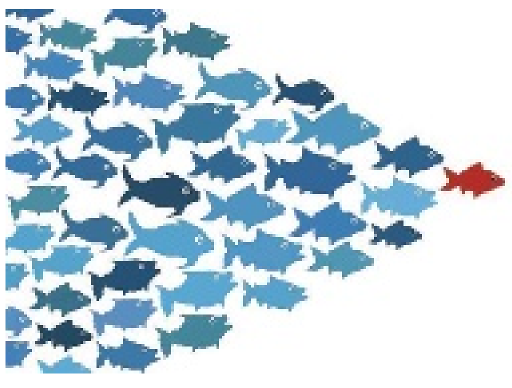

Cultuur stuurt mensen aan, niet autoriteit en niet de bevelen van hogerop. Cultuur wint het altijd van strategie. Hoewel je niet succesvol kunt zijn zonder kapitaal, technologie, een goede strategie en kwaliteitsproducten of -diensten, bepaalt cultuur hoe succesvol je zult zijn met al die resources. Cultuur verklaart ook waarom 70 procent van alle veranderings- of verbeteringsprojecten helaas uiteindelijk faalt. Cultuur is de brug tussen plannen en uitvoeren en wanneer de cultuur chronisch emotioneel niets hoger is dan apatisch, of boos, tolerant, meedogend, gaat de uitvoering van de strategie niet lukken.
Als mensen in een omgeving werken met vrees, angst, wanhoop, onzekerheid, boosheid, haat, teleurstelling, zorgen, verveling, frustratie of irritatie, wordt er niet goed gepresteerd. Pas als de emotionele staat van de organisatie op het niveau ligt van vreugdevol en vol levensenergie en passievol en er vertrouwen, optimisme, hoop, plezier en er vreugde, enthousiasme en waardering heerst, wordt een bedrif succesvol en zien we productiviteit. Productiviteit komt voort uit betrokkenheid, niet uit autoriteit, je kunt mensen niet dwingen tot betrokkenheid en betrokkenheid is de sleutel naar succes. Zonder betrokkenheid is er geen commitment en die zaken zijn niet af te dwingen. Succes komt door het gedrag van mensen en dat wordt sterk door cultuur bepaalt. Het gedrag van mensen wordt nu eenmaal door zeven factoren bepaald:

1. Karakter (principes);
2. Persoonlijke waarden en opvattingen;
3. Behoeften;
4. Doelen, ambities;
5. Kennis (wat je hebt geleerd);
6. Cultuur;
7. Je eigen beslissingen.

En het staat daarbij vast dat overwegend cultuur het gedrag stuurt. Populair gezegd, elke manager of elk bedrijf kan de mooiste strategische plannen formuleren, maar het succes wordt bepaald door de uitvoering, door mensen. En het bovenstaande vormt de reden dat het Xcel-kwaliteitsmodel bedrijfscultuur als de fundering van de organisatie hanteert. Die gedachte werd reeds sterk gepropageerd door Tom Peters in zijn opzienbarende boek 'In Seach of Excellence' uit 1981, maar helaas toentertijd nog niet voldoende ondersteund door het bedrijfsleven. Die ommekeer kwam pas veel later.

Leiderschap
Het is een goed moment in deze serie om van de thema's organiseren, ondernemen en managen door te stromen naar leiderschap. Nadrukkelijk onder het voorbehoud dat dit niet een aparte functie is. Het Xcel-managementsysteem gaat ervan uit dat de manager van de toekomst alle vier disciplines van organiseren ondernemen, managen en leidinggeven beheerst. Dr. W. Edwards Deming was de eerste om duidelijk te stellen dat leidinggeven een functie is van management, het is één van de dingen die de manager doet. Alleen de allergrootste multinationals kunnen het zich permitteren een aparte leider te hebben die mensen aanmoedigt en inspireert.
Maar mensen die bedrijven leiden zullen zowel managerskwaliteiten als leidinggevende kwaliteiten moeten hebben net zoals ze ook moeten kunnen organiseren en ondernemen. Voor de manager betekent managen simpelweg het behalen van resultaten, to get things done, to get results. Het gaat over zaken. Het klinkt erg transactioneel. De manager gebruikt daarbij de bekende PDCA-cyclus die reeds behandeld werd in deze serie. Het staat voor Plan-Do-Check-Act. Het concreet bepalen van de richting, strategie, beleid, doelen. Uitvoering geven aan die plannen, het inzetten van mensen en middelen. De resultaten meten en bepalen of de doelen gerealiseerd zijn. En het analyseren van de resultaten en waar nodig bijsturen en opnieuw activiteiten formuleren.
Leidinggeven betreft mensen, het beïnvloeden en inspireren van mensen om een gemeenschappelijk doel te behalen. De leider heeft de kwaliteit en bekwaamheid om anderen bereid te vinden hem te volgen, om op basis van persoonlijk contact mensen te inspireren, te betrekken en te bezielen. Het gaat om vertrouwen, bezielen, inspireren, enthousiasmeren. Het creëren van een gemeenschappelijk gevoel van richting voor de medewerkers. Leiderschap is de weg van het maken van visionaire plannen naar het laten uitvoeren ervan via het verkrijgen van commitments van de medewerkers. Leiderschap is het gemotiveerd houden van de medewerkers opdat die energie investeren in de realisering van de doelen van de organisatie.

Leiderschap is dus gericht op mensen, managen is meer gericht op dingen. Managen is meer transactioneel, leidinggeven meer transformationeel.
Door de definities van managen en leidinggeven simpel te houden en niet af te dwalen naar ingewikkelde definities en daar allerlei onnodige termen zoals het aanwenden van resources bij te slepen, is het nu ook duidelijk dat leidinggeven een functie van management is. En door één en dezelfde persoon, de manager van de toekomst, gedaan dient te worden. Hoe kan de manager zaken voor elkaar krijgen als hij daar geen mensen voor inspireert, en daarvoor enthousiast maakt? Het een gaat niet zonder het ander en de manager van de toekomst kan dus organiseren ondernemen, managen en leidinggeven.

(Wordt vervolgd)

Jan de Ruijter is bedrijfsconsultant op Aruba, geeft seminars en cursussen en is bereikbaar op janderuijter@yahoo.com

Naomi Janzen: ‘Hard werken is in alle opzichten in je eigen voordeel’

Wie in de frontoffice van Inter-Assure Insurances door Naomi Janzen te woord wordt gestaan, begrijpt waarom het Nederlandse woord ‘fris’ in zakelijke context niet voldoet. ‘Cool’, is meer op zijn plaats bij de beschrijving van deze jonge, dynamische professional. Het is dan ook niet verwonderlijk dat haar carrière bij Inter-Assure pijlsnel is gegaan. In acht jaar tijd, van een korte, tijdelijke aanstelling als receptioniste, tot hoofd Acceptatie en Schade. Dat laatste houdt ook in dat zij verantwoordelijk is voor de frontoffice, het gezicht van het bedrijf.

Naomi kwam op 4 maart 2005 uit Nederland terug met een diploma mbo Bank- en Verzekeringswezen en een hbo-opleiding Management Economie en Recht (MER). Via een uitzendbureau kwam ze als invaller voor een week bij Inter-Assure terecht. De functie van receptioniste, die zij die korte week vervulde, was helemaal niet waarop ze zat te wachten. Maar Naomi deed toen wat nu nog haar motto is: ‘Werk op zo’n manier dat de werkgever gewoon niet wil dat je weggaat.’ En prompt. Na die week zei de baas dat het bedrijf, als het nodig mocht zijn, graag nog eens gebruik zou willen maken van haar diensten als receptioniste. Naomi zag haar kans en haalde haar cv en diploma’s tevoorschijn om te laten zien dat ze tot veel meer in staat was dan dat. Het werkte.

Op 16 augustus van datzelfde jaar begon ze full time bij Inter-Assure op de financiële afdeling. Drie maanden later leidde een reorganisatie tot een extra vraag naar gekwalificeerd personeel aan de balie. Steeds vaker kwam Naomi uit de backoffice tevoorschijn om de klanten aan de balie te woord te staan en te adviseren. Op een gegeven moment was haar steun onontbeerlijk en werd er continu naar haar gevraagd door zowel haar collega’s als de klanten. Gemakkelijk was het niet, maar ruim een jaar lang heeft ze haar dagelijkse administratieve werkzaamheden gecombineerd met het advieswerk aan de balie. Met de groei van Inter-Assure en de daardoor grotere drukte aan de balie, was het min of meer vanzelfsprekend dat Naomi nieuwe collega’s zou inwerken en de vraag naar professioneel verzekeringsadvies zou opvangen en coördineren. Ze is nu verantwoordelijk voor de frontoffice en ook hoofd van de Acceptatie- en Schadeafdelingen.
Die gang van zaken is typerend voor wat Naomi met haar motto bedoelt. ‘Als je je voor de volle 200 procent inzet, maak je om te beginnen al meer kans om vooruit te komen. Maar daar gaat het niet alleen om. Bedrijven die écht op hun werknemers kunnen bouwen, hebben een positievere uitstraling en maken meer kans om te groeien. Daarnaast kunnen zij een eventuele uitdagende periode beter doorstaan. Naomi: “Je moet de onmisbare schakel vormen in je bedrijf. Zonder jouw expertise, inzet en professionaliteit kunnen ze niet verder, toch?”

Voor een verzekeringsbedrijf is een goede dienstverlening absoluut cruciaal, vertelt Naomi. Inter-Assure is daarom ook een bedrijf dat na iedere kans ook sterk groeit. Behalve concurrerende en innovatieve producten zoals bijvoorbeeld de uitgebreide brandwoonhuispolis, de vrouwenautopolis en de gezinsautokorting, gaat het bedrijf met de serviceverlening heel bewust om. “Neem bijvoorbeeld de schadeafhandeling. We moeten er rekening mee houden dat sommige klanten schade als een persoonlijk verlies ervaren. Die komen dan ook gestrest binnen. De afhandeling verloopt ook voor de klant zelf beter als zij minder gestrest is. Daar werken we heel bewust aan. Toen wij nog in de Mercuriusstraat zaten, draaiden we zelfs filmpjes van Mr. Bean in de wachtruimte om de ergste spanning weg te nemen. Hoe de afwikkeling ook verloopt, onze klanten moeten het gevoel hebben dat wij ze optimaal geholpen hebben. En ik ben echt blij, als zelfs de tegenpartij van onze cliënten zó tevreden is over onze afhandeling, dat zij al hun andere verzekeringen voortaan ook bij ons onderbrengen.”

Die tegenpartij. Die vergeten de meeste mensen weleens als ze een verzekeringsbedrijf kiezen. Dat is wel begrijpelijk, vindt Naomi, net zo goed als het ook begrijpelijk is dat mensen op de kosten letten als ze minder te besteden hebben. Toch hebben die twee dingen wel met elkaar te maken, waarschuwt ze, en is het bij verzekeringen heel riskant om alleen te letten op de kosten. “Want als je verzekeringsbedrijf slordig omgaat met de schadeafhandeling namens jou, en jouw tegenpartij zich daardoor vervolgens benadeeld voelt, dan kan het gebeuren dat die tegenpartij bij jou persoonlijk verhaal komt halen. Dat kan tot hele vervelende situaties leiden.”
Naomi formuleert voorzichtig als ze meer in het algemeen spreekt over de dienstverlening op Curaçao. “Het valt me op dat sommige dienstverleners ervan houden om ‘nee’ en ‘dat kan niet’ te zeggen tegen een klant. Het lijkt er wel op dat ze daar behagen in scheppen. Maar hoe zo nee? Zoek het eerst uit voordat je nee zegt. Bedenk een alternatief. Daar heeft de klant wat aan en jijzelf ook. Want dán gaat hij naar huis met het gevoel dat hij goed geholpen is.”

Koster Cees Sluiter: Rust vinden op Aruba

Met hoorbaar Noord-Hollandse tongval vraagt koster Cees Sluiter (71): “Wat wil je over deze eenvoudige dienstknecht opschrijven?” Hij stopt even met het opruimen in een van de nevenruimtes van de protestantse kerk aan de Wilhelminastraat in Oranjestad op Aruba en schenkt koffie. “Hier was een klein museum, nu wordt het onze jeugdruimte TGIF (Thank God It’s Friday).” Sluiter komt alle dagen in de kerk, al was het maar om de honden te verzorgen. “Sinds we honden hebben is er niet meer ingebroken.” Als zijn levensverhaal is verteld, is de koffie koud geworden...

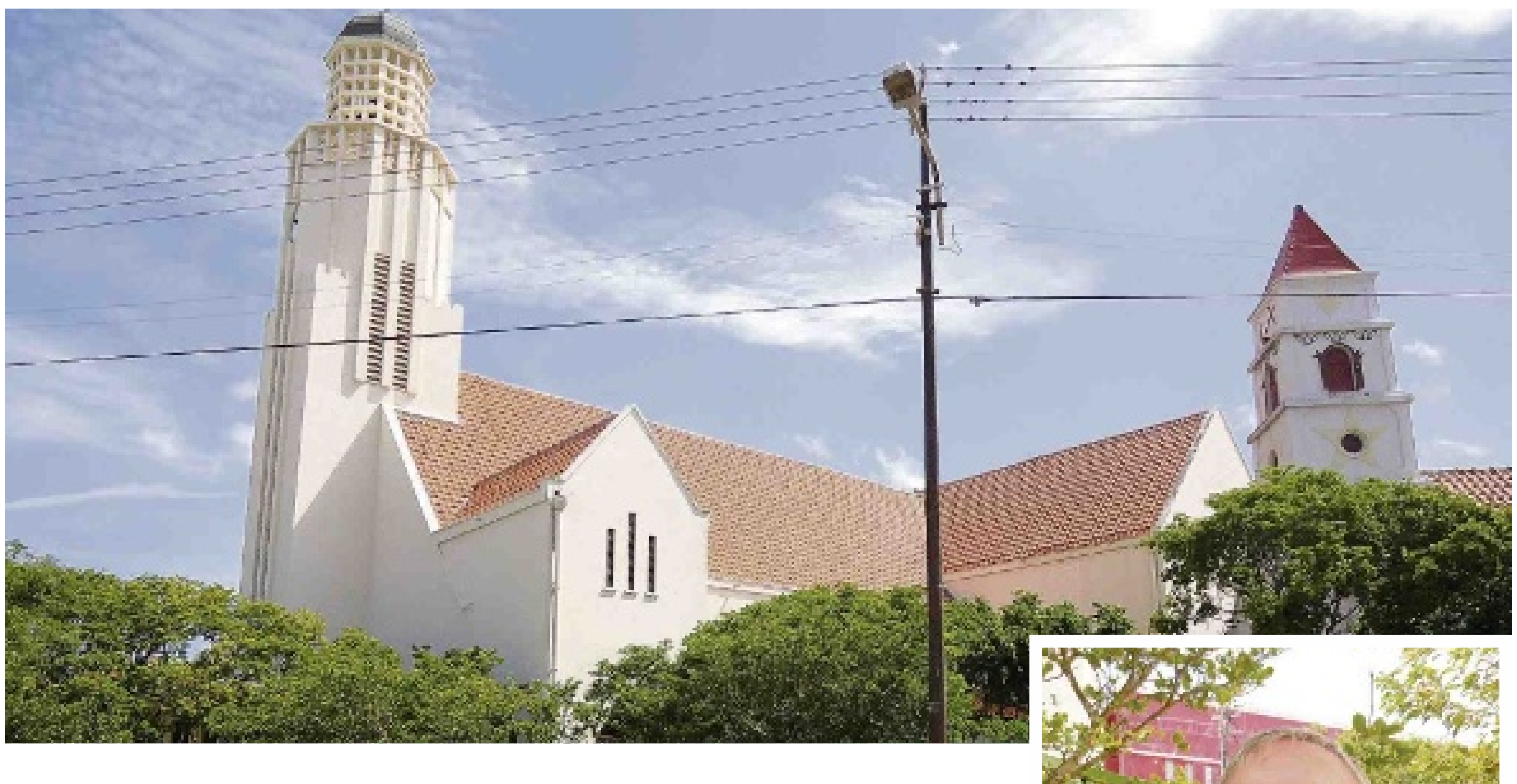

Tekst en foto’s: Marius Bremmer

“Ik kom uit Den Helder. Mijn vader was Jonas Sluiter, mijn moeder Klaartje Post. Vader was visserman, later ging hij op de werf werken. Op mijn 15e ben ik van de werf naar zee gegaan. Ik viste dan op de noordelijke Noordzee op kabeljauw en schelvis. Bij de werf kreeg ik maar zestien gulden per week, als visser was dat veel meer. Het waren sessies van tien tot twaalf dagen. Ik viste daar met mijn gedoopte hoofd ook gewoon op zondag. Mijn vader was diaken in een kerk die sterk hechtte aan de zondagsrust. De dominee sprak mijn vader dan aan op mijn gedrag, maar ik had de deur van de kerk al achter me dichtgetrokken.

“Ik ging in de boomkorvisserij. Dan sleep je netten over de zeebodem om platvis zoals schol en tong te vangen. Dat was hard werken. Je was even twee dagen vrij en dan ging je weer naar zee. Ik trouwde in 1965. Toen voer ik al achttien jaar op zee! In 1973 kocht ik samen met een compagnon een eigen schip. Mijn compagnon had geld, maar het klikte niet. Na een jaar ben ik gestopt.

“In 1975 begonnen wij op het eiland Texel een visrestaurant. Dat liep als een tierelier. Ook een tweede restaurant liep prima. Een jaar later kochten we er ook nog een hotel, ‘Het Wapen van Texel’, nu is dat een apotheek.

“Daarna heb ik in opdracht van een zakenrelatie een tijd in Indonesië gevaren. Ik moest die lui daar het vissen bijbrengen, maar het was dikke ellende. Er waren geen spullen, geen netten, geen onderdelen. Toch was het een mooi avontuur en Sumatra is heel prachtig.
“Die horeca hebben we dus weer verkocht. We kochten daarna de gewezen viskotter ‘Vrouwe Elisabeth’. Daarmee ben ik in de offshore gaan werken. Ik begeleidde seismografisch onderzoek en moest zorgen dat niemand over hun kabels voer. Ik zat weer op zee en het ging prima! Daarom kochten we er nog een paar schepen bij. Tussen eind jaren 70 en eind jaren 80 was dat goed verdienen.

Het werd tijd voor een volgend avontuur. “In noordwest-Spanje bouwde ik samen met een compagnon een Nederlandse vissersboot om voor de longlinevisserij. Je doet dan sardientjes als aas aan haken aan een kilometers lange lijn. En dan vissen voor de kust van Ierland. De gevangen heek leverde veel geld op, maar het was lastig werken met Spaanse matrozen.

“Ik was weleens op vakantie geweest naar Aruba. Het Arubahuis toonde interesse in de longlinevisserij. Mijn manier van vissen was heel anders, ik moest het de jeugd daar leren. Via Aruba betaalde de Nederlandse overheid mee aan het hele project. Uiteindelijk heeft het hele verhaal me klauwen met geld gekost. Einde oefening. Ik heb het schip weer verkocht. Toen zaten we thuis zwijgend tegenover elkaar aan tafel, denkend aan die gouden tijden in de offshore.

“Je moet toch eten? Ik ben vis gaan importeren uit Suriname. Ik had wel verstand van vis, maar het was lastig zaken doen daar. Ik verkocht op Aruba vis aan de lokale groothandel, aan de hotels en de luchtvaartcatering van wijlen Ike Cohen, aan het voormalige restaurant ‘Chez Mathilde’. Ik exporteerde ook wel naar Miami. We fileerden die vis zelf. Ik had een goede kok die zalm kon roken. We hadden een eigen ruimte op Barcadera, compleet met vriezer. Maar het was te ver weg van de restaurants.

“We begonnen maar weer een eigen restaurant ‘Captain’s Corner’, dat we uiteindelijk ook weer hebben verkocht. Het heet nu ‘Bingo’. Mijn vrouw stond in de keuken, ik in de bediening. Het was zwaar, maar we hebben goed verdiend. Toen zijn we met pensioen gegaan.

“We besloten op Aruba te blijven omdat mijn vrouw zich hier prima voelt, in Nederland had ze gezondheidsklachten. Mijn leven veranderde, ik ging zitten piekeren. Ik ging de kerk missen. Ik zocht weer een stekkie en nam contact op met de predikant van de protestantse kerk aan de Wilhelminastraat. Dat had ik veel eerder moeten doen! Ik ben er tot geloof gekomen. Ik ging naar catechisatie en toen ik zesenzestig jaar was heb ik wat je noemt Openbare Geloofsbelijdenis afgelegd. Ik heb in mijn leven alles gedaan wat Onze Lieve Heer verboden heeft, maar nu heb ik rust gevonden. Beter laat dan nooit, de oude jas is nu uit! Ik kan niet stilzitten. Ik ben nu in loondienst van de kerk. Ik ben koster, ik heb het werk van een schoonmaakster overgenomen, ik verzorg het onderhoud van de gebouwen en van de protestantse begraafplaats. Zeven dagen per week verzorg ik de honden, ons alarmsysteem. We hebben hier net deze grote ruimte op de eerste verdieping opgeknapt. Hier heeft de jeugd eens per twee weken op vrijdag TGIF: er is dan les uit de Bijbel, we zingen, maar we voetballen ook. Het is veel jeugd van de protestantse school ‘Mon Plaisir’.

Ik ben ook lid van de kerkenraad. Ik ben betrokken bij een wekelijkse gebedsgroep op dinsdag en een bijbelleesgroep op donderdag. Samen met de dominee bezoek ik als lid van het pastorale team soms de zieken. Samen bidden we met mensen die op het eind van hun leven in het ziekenhuis liggen. Dat is heel goed, daar is merkbaar behoefte aan.

“Toen in juli de dominee vakantie had, heb ik de kerkdienst geleid. Onvoorstelbaar! Ik ben een tijdje geleden voorzichtig begonnen met eerst alleen de schriftlezing te doen in de dienst. Maar als je wat wilt en je bidt ervoor, dan gaat het gebeuren.
“Ik houd ook veel van zingen, ooit was ik een van de oprichters van een visserskoor in Den Helder. Ik vind het geweldig om hier tijdens de kerkdienst uit de Evangelische Liedbundel te zingen. We hebben ook regelmatig speciale praise-avonden waar we dan uit volle borst zingen, fantastisch! Kan je het je allemaal voorstellen? Ik niet. Af en toe moet ik mezelf effe knijpen om te voelen of ik het nog wel ben.”

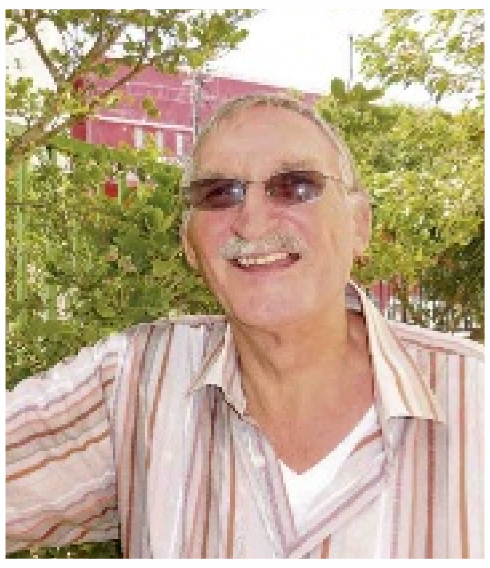

Cees Sluiter

Checks-and-balances in kader van deugdelijk bestuur

Islelly Pikerie doet onderzoek naar het effect van drie specifieke beleidsinterventies op het gebied van Good Corporate Governance en naar de vraag of Good Governance wel in te passen is in de Curaçaose cultuur. Zij belicht in een serie van enkele artikelen verschillende aspecten van Good Governance.

Deugdelijk bestuur verwijst naar een nieuwe manier van governing. In principe gaat het meer om een samenhangend stelsel van regels betreffende de processen van besluitvoorbereiding, besluitvorming, besluitvoering en de controle erop en verantwoording over een en ander. Volgens procesadviseur Brede Kristensen gaat het dus om een stelsel van checks and balances.

Is het stelsel van checks-and-balances zoals ingesteld op Curaçao wel sluitend en voldoende om deugdelijkheid van bestuur te garanderen?

De formele opzet van het systeem van checks-and-balances van Curaçao is als volgt:

1. Constitutionele checks-and-balances
   - Statuut
   - Staatsregeling

2. Checks-and-balances op basis van secundaire wetgeving
   - Landsverordening administratieve rechtspraak
   - Landsverordening Openbaarheid van Bestuur
   - Landsverordening Materieel Ambtenarenrecht
   - Landsverordening Ambtelijke Bestuurlijke Organisatie
   - Wetgeving comptabiliteit
   - Wettelijke aansprakelijkheid gezagsdragers
   - Landsverordening houdende regels betreffende de integriteit van (kandidaat)ministers (Landsverordening integriteit (kandidaat-ministers)

3. Wettelijke controleorganen
   - De Koninkrijksregering
   - De Gouverneur
   - De Staten van Curaçao
   - De rechterlijke macht
   - De Raad van Advies
   - De Algemene Rekenkamer
   - De Stichting Overheids Accountants Bureau
   - De Sociaal-Economische Raad
   - De Ombudsfunctionaris
   - De Centrale Bank
   - Het Centraal Bureau van de Statistiek
   - De Kamer van Koophandel
   - Het Georganiseerd Overleg Ambtenaren (Adviescollege)

4. Autonome checks-and-balances
   - Raad van Onderwijs en Arbeidsmarkt (Adviescollege)
   - Raad voor de Volksgezondheid (Adviescollege)
   - Regeling samenwerking
   - De media
   - De ngo's

Het systeem van checks-and-balances op Curaçao omvat dus een breed palet aan mechanismen. Als deze mechanismen consequent worden opgevolgd, zouden die automatisch tot goed bestuur moeten leiden.
Het systeem van checks-and-balances in Curaçao vertoont sterke overeenkomst met het Nederlandse model. Dat wil zeggen dat de scheiding der staatsmachten en de aan hen opgedragen taken en bevoegdheden grotendeels het Nederlandse stramien volgen. Net als in Nederland hebben burgers in Curaçao dankzij het administratieve recht de mogelijkheid overheidsbeslissingen rechtstreeks ter herziening aan de rechterlijke macht voor te leggen. Daar waar geen beroep tegen een besluit openstaat kan vaak een appel worden gedaan op de ombudsman. Voorts is de openbaarheid van bestuur wettelijk geregeld en kunnen burgers in dat kader onder meer overheidsstukken opvragen zodat transparantie althans op papier geregeld is.
Anders dan in Nederland telt het parlement op Curaçao maar één Kamer. Bovendien kent Curaçao in tegenstelling tot Nederland een Gouverneur en een Koninkrijksregering die beide bevoegd zijn wetgeving die op Curaçao tot stand wordt gebracht, te vernietigen. De Koninkrijksregering is bovendien gerechtigd bindende wetgeving af te kondigen op Curaçao. Hoewel de wijze waarop de deugdelijkheid van bestuur gewaarborgd wordt op Curaçao nauwelijks verschilt van Nederland is er het gevoel, vooral vanuit Nederland, dat de kwaliteit van het Curaçaose bestuur duidelijk onderdoet voor haar Europese rijksgenoot.
De schrijvers M. de Jong, K. Lalenis en V. Mamadou verwoorden het als volgt: 'Democratische politieke structuren zijn gecreëerd in de Nederlandse Antillen door Nederlandse institutionele architecten in de jaren 50 toen de voormalige koloniën in de West zelfbestuur kregen. Ook al verschilt het Antilliaanse constitutionele stelsel niet veel van haar Nederlandse counterpart, worden de overheidspraktijken in de West vaak als ineffectief beschouwd en in sommige gevallen nepotistisch, vooral als ze vergeleken worden met de Nederlandse overheidspraktijken.'
Oscar Castillo verwoordt het scherper in Dalhuisen et al in 1997: 'Vele instituties van het moederland zijn gekopieerd op gebieden die juist onafhankelijkheid of autonomie verkregen, zonder dat men zich afvroeg of deze instituties wel doeltreffend zouden kunnen zijn voor het volk, welke anders is dan het volk in het moederland, betreffende hun beschikbaarheid, historische ontwikkeling en cultuur.'
Deze praktijken komen tegemoet aan wat de stemmer verwacht van haar politici. Ex-minister-president Croes van Aruba verwoordde het als volgt in 1995:

'Het is duidelijk dat in zo een maatschappelijke en politieke context, een onpersoonlijk beleid gepaard gaande met impopulaire maatregelen, gefocust enkel op een abstract 'algemeen belang' niet wenselijk is voor vele stemmers en dus ook niet wenselijk voor vele leden van het bestuur van een land. (...) 'Good government' in zo een situatie is niet alleen 'slechte politiek', het is zelfs fataal voor de politicus.'

Zou er dan toch, ondanks een theoretisch dichtgetimmerd systeem van checks-and-balances, sprake kunnen zijn van niet deugdelijk bestuur? De schrijvers V. Mamadouh en O. Nauta, geven een overzicht van de redenen die, naar hun mening, doorslaggevend zouden kunnen zijn voor de eventuele aanwezigheid van 'poor-governance' op Curaçao waarvan de belangrijkste zijn:

1. Gebrek aan ervaring
2. Incomplete transplantatie

De conclusie van Mamadouh en Nauta is: 'De historie van het democratiseringsproces van de Nederlandse Antillen bewijst dat het zuiver overbrengen (transplanteren) van constitutionele instituties niet voldoende is om een fullblown westerse democratie te kunnen verkrijgen. Politieke cultuur (dat is: normen, waarden en gewoonten) speelt een sleutelrol in het geheel.
De vraag blijft dan toch haar geldigheid behouden. Is de formele opzet van het systeem van checks-and-balances zoals wij die op Curaçao kennen, een garantie dat die kan bijdragen aan deugdelijk bestuur?

Het klinkt net als een déja vu-syndroom waaraan ik leid als ik deze vraag moet beantwoorden. Theoretisch moet ik de vraag beantwoorden met een volmondig ja. Het systeem is wettelijk verankerd en dient dus bij te dragen aan deugdelijk bestuur. In de praktijk echter zijn er voorbeelden te over om te laten zien dat het systeem in het verleden niet de nodige garanties kon geven voor de volledige verankering van deugdelijk bestuur in ons Land. Maar we zitten nu in een nieuw Land. We zien actievere reacties van de media, de ngo's, de ombudsfunctionaris, de Rekenkamer, de SOAB, de Cft en zelfs de Stichting Toezicht Buro Normering Overheids-nv's binnen het mechanisme van de checks-and-balances. Er is dus hoop dat uiteindelijk niet alleen maar enkele onderdelen maar de correcte implementatie en navolging van het geheel van checks-and-balances uiteindelijk zou moeten leiden tot de verankering van deugdelijkheid van bestuur. Ook al zou het alleen maar uit wettelijk oogpunt zijn, want de culturele inkadering heeft nog een lange weg te gaan.

Uruguay wil met haven draaischijf Zuid-Amerika worden

De haven van Montevideo.

Met de bouw van een zeehaven wil het kleine Uruguay de draaischijf van Zuid-Amerika worden. De grote buurlanden zien dat niet meteen zitten.

De haven moet in Rocha komen, op 200 kilometer van hoofdstad Montevideo. De zee is er 20 meter diep, bijna het dubbele van andere Atlantische havens in Zuid-Amerika.
Door die diepte is de nieuwe haven ideaal voor de verscheping van mineralen en granen uit de grote buurlanden Brazilië en Argentinië, en ook uit Bolivia en Paraguay, naar Zuidoost-Azië en China, zegt de regering.

Verbod Argentinië
Als de landen in de regio samenwerken, kunnen ze flink wat kosten besparen, zegt de minister voor Transport Enrique Pintado. Volgens een overheidsstudie kan de besparing voor bepaalde goederenstromen tot 50 procent oplopen.
Het project is omstreden. De haven komt in een toeristische zone en bovendien is er de concurrentie van havens in Brazilië en Argentinië zelf.

Eind vorige maand besliste Buenos Aires de export via Uruguayaanse havens te verbieden. De haven van Montevideo, met 11 miljoen ton per jaar nu al een belangrijke schakel in de regio, is daarvan het grootste slachtoffer. De vrachten dreigen er met een kwart te dalen.

Verdubbeling
Volgens minister Pintado zijn de andere havens in de regio verzadigd, onder meer het Braziliaanse Santos, met 100 miljoen ton per jaar de grootste haven van Latijns-Amerika. "De wachttijden om de havens binnen te komen zijn buitensporig lang."
Door zijn grote diepte zal de haven van Rocha schepen van 160.000 ton kunnen ontvangen, meer dan een verdubbeling van wat de andere Atlantische havens tegenwoordig aankunnen. Uruguay zelf heeft al voldoende productievolumes om het havenproject te rechtvaardigen, zegt vice-minister voor Transport Pablo Genta. In het centrum van het land wil het Indiase bedrijf Zamin Ferrous 18 miljoen ton ijzer per jaar ontginnen voor de export, via een leiding naar de kust, het zogeheten Aratirí-project.

Toeristisch gebied
Begin dit jaar werd al een wet goedgekeurd die de Rocha-haven mogelijk maakt. De regering wil de eerste werken voor de haven volgend jaar toewijzen.
Op de plaats waar de haven komt, is weinig bewoning. De zone maakt deel uit van toeristisch gebied, waarvan La Paloma het uithangbord is. In de zone ligt ook een waardevol duinengebied.

Volgens tegenstanders, vooral de Beweging voor een Duurzaam Uruguay, wijst niets erop dat de buurlanden de nieuwe haven gaan gebruiken. De enige belofte die men heeft, is het Uruguayaanse Aratirí-project, en daarvoor zijn nog niet alle vergunningen rond omdat ook daar veel protest is.

Tussenstop
De regering schat de kosten voor de bouw van de haven op 750 miljoen euro, een investering die gefaseerd zal verlopen naarmate de interesse bij de buurlanden en de bedrijven toeneemt.

Het bedrijf Corporación Navíos toonde alvast de intentie om in Rocha te investeren. Het is momenteel actief in de haven van Nueva Palmira, waar de rivieren Uruguay en Paraná samenkomen. Het slaat er goederen uit Argentinië, Brazilië, Bolivia, Paraguay en Uruguay over.
Ingenieur Ruben Martínez, bestuurder van het bedrijf, zegt dat veel schepen niet volledig geladen kunnen worden. "Voor goederen zoals ijzer zijn grotere schepen nodig, en die moeten nu een tussenstop maken in een andere haven om volledig geladen te kunnen worden."

Bestemming Curaçao

'Het echte Curaçao'

Naam: Merel Teunissen

Komt uit: Amsterdam, Nederland

Business or Pleasure?: Begrafenis

Aantal dagen: Acht

Verblijft bij: Schoonmoeder

Vorige week werd Etiënne Lof geïnterviewd voor deze rubriek. Hij kwam samen met zijn broer naar Curaçao voor de begrafenis van hun oma. Maar ook zijn vriendin Merel Teunissen kwam mee om afscheid te nemen van 'Oma'.
Merel heeft al ruim negen jaar een relatie met Etiënne en daarom heeft ze Curaçao inmiddels vaak bezocht en ook al vaker zijn oma ontmoet.
"Ondanks dat we voor een begrafenis zijn gekomen, is het verder een leuke en gezellige week geweest", vertelt Merel. "De hele familie was er, dus hebben we veel tijd met ze doorgebracht. Maar we hebben ook de kans gehad om een paar keer naar het strand te gaan. We hebben een paar dagen gehad dat het heel bewolkt was en af en toe een buitje.

Mensen keken ons dan gek aan als we zeiden dat we gingen zwemmen. Maar hier is het nog steeds heel lekker strandweer ook al is het bewolkt en regent het. Althans voor ons. Eenmaal bij het strand bleek dat we helemaal niet zo gek zijn, want er waren altijd ook andere strandbezoekers."

Volgens Merel leert ze vanwege haar banden met haar schoonfamilie op Curaçao het 'echte Curaçao' kennen. Merel: "Zoals bijvoorbeeld 'wachten'. Maar ook familieleden ophalen en brengen. Voor familiebijeenkomsten wordt er een plaats en tijd afgesproken, maar iets later aankomen is geen probleem. Of een keer helemaal niet komen, is ook goed. Hier zijn dat soort dingen heel gewoon, maar in Nederland niet."
De heenweg naar Curaçao was met een rechtstreekse vlucht, maar terug moet het stel eerst met InselAir naar Bonaire en dan een paar uur later met de KLM naar Amsterdam. "Reizen met tussenstops is nooit leuk. Maar dit was de enige oplossing om zondag in Nederland te zijn. Ik moet er op zondag zeker zijn zodat ik maandag aan mijn stage kan beginnen. Ik had eigenlijk de vrijdag ervoor moeten beginnen maar in overleg met het advocatenkantoor waar ik stage moet lopen, mocht ik maandag beginnen. Ik zit in de afrondende fase van mijn master privaatrecht-studie. Deze stage duurt twee maanden en daarna ga ik weer verder met mijn scriptie. Deze heb ik al zo vaak uitgesteld, maar in februari moet het echt af." Ze lacht erbij. "Dat is trouwens weer een persoonlijke deadline. Het moet van niemand. Maar dat maakt het zo moeilijk om gedisciplineerd door te werken aan de scriptie en deze af te maken. Daarom stel ik mezelf deadlines."